

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Kniha - Design - redesign

Bakalářská práce

Autor: Veronika Bednářová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Grafická tvorba – multimédia
Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza
Oponent práce: ak. mal. Gabriela Nováková, Ph.D

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Bednářová
Studium: P17P0527
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Grafická tvorba - multimédia
Název bakalářské práce: **Kniha - Design - redesign**
Název bakalářské práce AJ: Book - Design - redesign

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem teoretické části je přiblížit stručnou historii a postupy vzniku knihy, používané materiály a terminologii. Výstupem praktické části bakalářské práce bude soubor knih s autorskou vazbou a obálkami, na které bude použit tradiční, ale i odpadový materiál. Práce bude doplněna fotodokumentací.

HESSEL, Antonín. *Knižní vazba*. Vyd. 2. Černošice: ARCUS, 2001, 47 s. Knihovna Knihařského bulletinu. ISBN 80-902442-6-2.

HYBNER, Jan. *Brožura: teorie knižní vazby pro studenty VŠUP*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2011, 91 s. Knihařem snadno a rychle. ISBN 978-80-86863-39-9.

HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, 275 s.

VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, 284 s.

ROŠICKÝ, Václav. *Knihařství*. Praha: I.L. Kober, 1894, 51 s.

DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, 163 s. Polytechnická knižnice.

KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, 474 s. ISBN 80-85799-49-9.

PAVLÁT, Leo. *Tajemství knihy*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Albatros, 1988, 269 s.

VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční vazby pro obor knihař, knihařka*. 4. nezm. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, 254 s.

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta
Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza
Oponent: ak. mal. Gabriela Nováková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 9.10.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce MgA. Petru Hůzovi za pedagogickou, odbornou pomoc, cenné rady a vstřícnost při konzultacích. Dále děkuji rodině za podporu při studiích.

Anotace

BEDNÁŘOVÁ, Veronika. *Kniha - Design - redesign*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 58 s. Bakalářské práce.

Bakalářská práce se zabývá designem a redesignem knihy, představuje historii a vývoj knihy a knižní vazby od starověku až dodnes a tvorbou nových vazeb. Cílem teoretického výstupu je popsat stručnou historii vývoje knihy, pojmy, materiály, stavbu knihy, druhy vazeb a tvorbu obálky. Výstupem praktické části bakalářské práce bude soubor knih s autorskou vazbou a obálkou. V první řadě budou vytvořeny nové vazby již vydaným starším knihám s nevhodnou nebo zničenou vazbou a obálkou a pomocí klasických postupů, materiálů a autorsky potištěných potahových papírů vytvořit nové s doplněním o vlastní výtvarné prvky. V druhé řadě bude vytvořen vzorník použitých i nepoužitých, ale vhodných materiálů ke knižní vazbě s originální ochranou obálkou a vazbou. Bude využit netypický odpadový materiál, na kterém bude představeno jeho možné další využití. Teoretická část bude doplněna obrazovou přílohou s fotografiemi původních obálek, postupem při redesignu a konečným výsledkem nové vazby.

Klíčová slova: knižní vazba, design, redesign, vývoj knihy

Annotation

BEDNÁŘOVÁ, Veronika. *Book - Design - redesign*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 58 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the design and redesign of the book, introduces the history and development of the book and bookbinding from antiquity to the present day and the process of creating new bindings. The aim of the theoretical part is to describe a brief history of the development of the book, concepts, materials, construction of the book, types of bindings and the creation of the cover. The output of the practical part of the thesis will be a set of books with an authorial binding and a cover. First and foremost, new bindings will be created for previously published older books with bindings and covers which were improper or destroyed with the help of classical techniques, materials and artistically printed covering papers and by adding my own graphic elements. Secondly, a sample book of used as well as unused but suitable materials for the bookbinding with an original cover and binding will be created. Atypical waste material will be used and its possible further use will be presented. The theoretical part will be supplemented with an attachment with photographs of the original covers, the process of redesigning and with the final new binding.

Keywords: bookbinding, design, redesign, book development

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Historie knižní vazby	10
1.1 Starověk a středověk	10
1.2 Novověk	12
1.3 Modernizace	12
1.4 Moderní knižní vazby	12
1.5 Současná knižní vazba	13
1.5.1 Umělecká (ale i průmyslová) knižní vazba.....	13
1.6 Důležité materiály v umělecké knižní vazbě	15
1.7 Úprava potahových nebo předsádkových papírů	16
1.7.1 Škrobové papíry	17
1.7.2 Olejové papíry.....	17
1.7.3 Mramorové papíry	17
1.7.4 Mačkané papíry.....	17
PRAKTICKÁ ČÁST	18
2 Inspirační východiska.....	18
2.1 Zdenka Braunerová (1858 – 1934)	18
2.2 Jenda Rajman (1882 – 1965).....	20
2.3 Cyril Bouda (1901 - 1984, Česká republika)	22
2.4 Jiří David (1956, Rumburk)	23
2.5 Petr Babák (1967, Brno)	26
2.6 Pojem autorská kniha	29
3 Postup vazeb knih	31
3.1 První kniha – Úder přijde z mlhy	31

3.2	Druhá kniha – Mlčení plukovníka Brambla.....	35
3.3	Třetí kniha – Wonderwitch	42
3.4	Vzorník – autorská kniha	46
	Závěr	50
	Seznam zdrojů.....	53
	Tištěné zdroje	53
	Seznam obrázků	56

Úvod

Bakalářská práce pojednává o vývoji knihy od dob, kdy ještě nenesla podobu, v jaké ji známe dnes. Přesto nás určitý druh písemného záznamu doprovází již velmi dlouho a každá kultura tuto potřebu vnímala jinak a vydobyla si své zvyky a náležitosti v uchovávání informací.

Tato práce mapuje právě celý vývoj knihy od starověku, kdy na některých místech světa měl písemný záznam podobu svitků z papyrusu. Tento způsob zaznamenávání však nebyl příliš kvalitní a text se ničil. Jiné kultury zaznamenávaly texty na destičky z různých materiálů. Kniha nejpodobnější té dnešní přišla až z Indie.¹

Proč se o historii knihy máme vůbec zajímat a proč je i dnes v době moderních technologií stále tak populární a nenahraditelná? Knihu nemusíme vnímat pouze jako zdroj informací, příběhů nebo učebnice, můžeme ji vnímat více smysly, nejen zrakem. Krásné, plastické a většinou velmi zdobné vazby starých knih nás přímo nutí k tomu si na ně sáhnout, prolistovat se stránkami a odhalit, co skrývají. Naopak vůně nové knihy, z které je ještě často cítit tiskařská barva je charakteristická. Kniha do jisté míry přetrvává v čase, a aby tyto knihy mohly sloužit dále svým čtenářům a byly třeba i po letech, co stály v knihovnách stále chtěné a zajímavé, slouží tato práce jako návod a ukázka toho, jak se dá knize vdechnout nový život nebo ji zabalit do nového a snad poutavějšího obalu, na kterém je vidět kus lidské práce a řemesla, které už díky levnějším a rychlejším průmyslovým technologiím velmi oslabilo. Proto je bakalářská práce rozdělena do dvou částí: teoretickou s historií, popisem knižní vazby a názvoslovím a praktickou částí, kde se přímo zabývám tvorbou nových obálek na již dávno vydané knihy, ne jako restaurátor, ale výtvarník. Na závěr v návaznosti na redesign již hotových knih jsem vytvořila i jednu vlastní, z materiálů, které jsem používala během práce nebo z autorsky potištěných nebo jinak zušlechtěných papírů, které byly připraveny k použití. To vše jsem na pevně svázala k deskám jako vzorník.

---

¹ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knihnice, s. 7.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Historie knižní vazby

Nejen knižní vazba, ale i podoba knihy – záznam informací se postupem času proměnila. Nejprve se informace předávaly ústně. Když je byla potřeba uchovat, postupně vznikaly různé způsoby zaznamenávání, které se vyvíjí dodnes. S nástupem digitálního věku a potřeby rychlého předávání informací, by se mohlo zdát, že výroba knih ustupuje. Naopak, výroba knih zrychluje a zlevňuje, bohužel často i na úkor jejich kvality.²

1.1 Starověk a středověk

První nálezy předchůdců knih, podobných těm dnešním, pochází už ze starých kultur starověku, jako je kultura egyptská, řecká a římská. K písemnému zaznamenávání jim sloužily papyrusové svitky, které mohly být dlouhé i několik desítek metrů. Odhaduje se, že vznikly již ve 3. tisíciletí př. n. l. Psalo se na ně většinou jen z jedné strany, aby se text nepoškodil a zůstal čitelný. Pro delší literární dílo, které nebylo možné uchovat pouze na jediném svitku, se používalo svitků několik, které textem na sebe navazovali.³ V těchto zemích byly ideální podmínky pro pěstování rostliny nazývané *papyros*⁴ neboli šachor. Z něho, na slabé proužky rozřezaných lodyh, se vyráběl papyrus.

S vazbou podobnější dnešním knihám přišli Indové, kteří k výrobě používali palmových vláken, které spojovali do bloků a sešívali šňůrou. V Číně, přibližně ve stejné době, spojovali knižní bloky šitím. Listy nebo pásy papíru byly potištěny jen z jedné strany. Tato tradice šití u nich přetrvává.⁵

Sumerové místo papyrusu používali destičky, které byly z různých materiálů. Nejprve hliněné, ale našli se i kovové. Destičky měly vždy zvednutý okraj a plocha, do které se psalo, byla zalita voskem nebo hlínou. Většinou byly o rozměru 6 x 19 cm

---

² FRANCOVÁ, Jana. *FK 15: umění autorské knihy a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 209 s. ISBN 978-80-210-8471-1, s. 20.

³ HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, s. 11.

⁴ Papyrus je jeden z prvních předchůdců papíru. Slabé proužky této rostliny kladené přes sebe se poklepávaly kladívky. Díky tomu se uvolňovala silice, která jednotlivé vrstvy dokonale spojila. Poté se pláty usušily a navinuly do podoby svitků, na něž se už dalo psát. Výroba papyrusu nebyla příliš nákladná, a přesto byl materiál odolný a pevný. (DOLEŽAL, 1987, s. 7)

⁵ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knižnice, s. 7.

a znaky se vyrývaly kovovým pisátkem.⁶ Sloužily k praktickým účelům, proto nebyly příliš zdobený. Pro delší text se svazovaly dvě destičky na jedné straně k sobě, čímž vznikl diptych. Těmito destičkami se později inspirovali Řekové i Římané a obohatili je o zdobení a dražší materiál.⁷

Přelomovým materiálem, který začal nahrazovat papyrus, se stal pergamen, a to již od 2. století př. n. l. Ten se zhotovoval ze zvířecí kůže, a to nejčastěji z kůží kozích, telecích, ovčích a oslích. Pergamen je pojmenován podle města v Malé Asii – Pergamu, kde tento způsob zpracování kůže vynalezli. Ze složených archů pergamenu vložených do sebe vznikla složka, ze které se vyvinul kodex.⁸ Protože bylo zapotřebí jednotlivé složky připojit k sobě a zároveň je spojit s obálkou, která celý knižní blok chránila. Desky nebyly z lepenky jako dnes, ale dřevěné, potažené zvířecí kůží, hlavně jelení nebo hovězí, která se dále zdobila drahými kameny, zlatem nebo slonovou kostí.

U nás se tento způsob knižní vazby rozšířil až v 11. století, díky většímu působení katolické církve a zřizování klášterů. Součástí těchto klášterů byla tzv. skriptoria, kde mniši opisovali a zároveň zdobili převážně náboženské knihy. Nejstarší známé skriptorium na našem území, se nacházelo v Břevnovském klášteře a založeno bylo roku 993.⁹

S koncem středověku a pod vlivem gotiky, která postupně procházela Evropou, vyvinulo i zdobení vazeb, ty se často zdobily nejrůznějšími ornamenty – táhnoucí se listy vinné révy, dubové listy a mnoho dalších. Se zakládáním vysokých škol souvisela i potřeba většího množství knih, proto se opisují ve větší míře a zjednodušuje se i vazba, většinou je jen kožená s obyčejnější ražbou nebo jen se slepotiskem někdy s ozdobným kováním. Začala se dokonce používat k potahu látka.¹⁰

Později se pod pojmem knihařství už nerozumělo jen vazba knih, ale zahrnovalo i další řemesla, kterých se využívalo v běžném životě. Jako například výroba různých pouzder, a to nejen na sakrální knihy, ale i knihy světské – památníky, alba a v této době

---

⁶ HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, s. 13.

⁷ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih.* 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knihnice, s. 8.

⁸ HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, s. 12.

⁹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru.* Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 13–14.

¹⁰ HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, s. 26–27.

se začíná i paspartovat. U těchto technik se stále zachovávají tradiční postupy, bez mechanizace.¹¹

1.2 Novověk

Jak Král ve své knize popisuje: „*Názvem ‚knihař‘ se rozuměl spíš obchodník s knihami, který však někdy i knihy vázal. Tak to bylo v pozdější době psané knihy i v dalších obdobích po vynalezení knihtisku při čilém obchodu s knihami, tehdy už i světškými. Knihaři, tedy knihkupci a zároveň vazači, nakupovali rukopisy nebo tištěné knihy v arších (a to zejména v cizině), vázali je, nebo je nechávali vázat ve známých dílnách a opět je prodávali. Tato činnost vlastně přecházela později do nakladatelství, knihkupci byli často, zejména v minulém století, i nakladatelé.*“¹²

1.3 Modernizace

S větší poptávkou po různých knihách bylo potřeba práci urychlit a zároveň zlevnit. K tomu napomohla mechanizace, která přišla v 19. století (s průmyslovou revolucí - pozn. autora). Nejen na tisk knihy, ale i na její ořez a šití se začaly používat stroje. Začal se také používat nový materiál – knihařské plátno. Modernizace však měla i své nevýhody. Materiál ani práce nebyli vždy v dobré kvalitě, to se však postupem času měnilo.¹³ Umělecké knihařství však dále existuje.

1.4 Moderní knižní vazby

Knihy se stala naprosto běžnou součástí života. Proto se dnes knihy tisknou v nákladu i několika tisíc za poměrně krátkou dobu a s nižšími náklady, a to díky moderním průmyslovým technologiím neboli polygrafii. Práce na knize už většinou není rozdělena do několika míst, ale celý proces výroby je soustředěn do knihárny přímo u tiskárny. Výroba se zefektivnila díky vybavenosti knihárny a novým technologiím,

---

¹¹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 15.

¹² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 14–15.

¹³ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knižnice, s. 10-11.

(které pomáhají při srovnání pořadí složek, šití i přilepení obálky), syntetickým materiálům a kvalitnějším lepidlům. K tomu se skoro vše řídí elektronicky.¹⁴

Kniha však nemusí být jen strohý nosič informace, který chrlí tiskárny, ale může být i estetickým objektem. Tím se zabývá, hlavně v posledních desetiletích, jiné odvětví umění, a to autorská kniha.¹⁵

1.5 Současná knižní vazba

Na přelomu 19. a 20. století se začala objevovat tzv. „mluvící vazba“. Tato vazba se zdobila typickým obrázkem, který „mluvil“ o obsahu knihy a byla doplněna o další knihařské techniky. Navrhovali je výtvarní umělci. To vše bylo vlastně předchůdce dnešního, a to především graficky zpracovaného přebalu. Ten navrhuje zvláště grafici a typografové. Obal by měl zaujmout – být výtvarně zajímavý a zároveň knihu chránit.¹⁶

1.5.1 Umělecká (ale i průmyslová) knižní vazba

Vazby se dělí do několika charakteristických skupin. Základní dělení vazeb je na měkké (s označením V1 – 4), polotuhé (V5 – V6) a tuhé (V7 – V8). Tyto vazby jsou sice normované, ale dovolují určité odchylky.¹⁷

V1 – vazba sešitová. Složka složená z dvoulistů sešitých drátem nebo nití s obálkou.

V2 – vazba měkká lepená. Složky z dvoulistů nebo jednotlivé listy jsou slepeny ve hřbetě a vlepeny do měkké obálky.

V3 – měkká vazba oblepovaná plátnem.

V4 – brožura, která je šitá nití a zavěšená do měkké obálky.¹⁸

V5 – polotuhá vazba, složky jsou vlepeny do papírové obálky; dnes už skoro nepoužívaná.¹⁹

---

¹⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 16-17.

¹⁵ FRANCOVÁ, Jana. *FK 15: umění autorské knihy a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 209 s. ISBN 978-80-210-8471-1, s. 20.

¹⁶ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 45-46.

¹⁷ VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 258.

¹⁸ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 199.

¹⁹ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knižnice, s. 75.

V6 – leporelo zhotovené z několika kusů silnější lepenky a spojené plátnem.

V7 – vazba tuhá s okraji, poloplátěná. Knižní blok s předsádkami se lepí do tvrdých desek s hřbetníkem, které jsou potaženy kusy plátna nebo ozdobným papírem.

V8 – vazba tuhá s okraji, celoplátěná. Knižní blok s předsádkami se lepí do tvrdých desek s hřbetníkem, které jsou potaženy jedním kusem plátna nebo ozdobným papírem.

V9 – vazby s plastovými deskami. Složky jsou sešité nitěmi a také s předsádkami vlepeny do desek z měkké PVC folie.²⁰

Stručný slovníček pojmů pro ruční vazbu knih:

Blok (knižní) – soubor složek, sešitý nebo jinak spojený ve hřbetě.

Hlava bloku – horní ořízka knihy

Hřbetník – používá se ke zpevnění hřbetu knihy; z kartonu

Hřbet knihy – jsou v něm slepeny nebo sešity listy knižního bloku

Kapitálek – ve strojové výrobě se lepí na horní i spodní okraj knižního bloku. V ruční výrobě se ještě může obšívát nití.

Knižní desky – označují se tak dva kusy lepenky a hřbetník, které se dále potahují.

Knižní vazba – různé možnosti spojení jednotlivých listů a složek k sobě a k deskám; dělá se hlavně strojově, ale i ručně.

Knižní komplet – označení pro kompletně sestavený soubor složek nebo listů.

Kostka – plochý nástroj z plastu nebo zvířecí kosti; používá se na ohyb papíru apod.

Ořízka – tři strany knižního bloku, které se dají dále zdobit.

Předsádka – dvoulist z tužšího i zdobného papíru, který spojuje knižní blok s deskami.

Přídeští – vnitřní strana desek knižního obalu, pokrývá ji předsádka.

Složka – naskládané listy papíru.²¹

---

²⁰ VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 269-283.

²¹ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 68-76.

1.6 Důležité materiály v umělecké knižní vazbě

Papír je hlavní stavební prvek každé knihy. Existuje nespočet druhů papíru s různými výrobními postupy. Pro ruční vazbu je potřeba kvalitních a odolných papírů a lepenek.²² Například papíry na předsádky mají 110 – 120 g/m² a liší se podle velikosti knihy.²³ Papíry se dělí podle plošné hmotnosti na 3 základní typy: papír 8-149 g/m², kartón 150-250 g/m², lepenka 250-4 000 g/m² (u různých autorů se čísla lehce mění - pozn. autora)²⁴ Lepenka se vyrábí z recyklovaného papíru, je velmi tvrdá a odolná, pro knihvazačské účely šedá nebo bílá. Od 16. století se používá na desky knih, krabice, pouzdra atp.

Jako *potah* se označuje různý materiál, nejen originálně zušlechtěné papíry, ale i plátna a kůže.²⁵

Již v od 15. století se k potahování knih běžně používaly materiály jako brokát, samet nebo atlas, bez potřebných úprav pro knihvazačství. Snadno se do nich razilo nebo vyšivalo. To vše trvalo asi do 19. století, kdy se začalo vyrábět *knihařské plátno* neboli kaliko.²⁶ Knihařské plátno dodnes patří mezi nejčastěji používaný potahový materiál. Je cenově dostupnější, než například kůže a jeho ochranná funkce je velmi dobrá. Vyrábí se v nejrůznějších barvách z bavlny nebo s příměsí, dále se ošetřuje škrobem, aby zůstalo pevné, nelámalo se, a přesto zůstalo pružné.

Řidší tkanina zvaná *knihařský gáz* slouží ke zpevnění hřbetu knihy a přilepení k deskám. Zpravidla bývá už naškrobený a díky tomu drží tvar.²⁷

Nitě, které drží složky u sebe, se vyrábí z neběleného lnu nebo z bavlny. Mají být pevné, ale ne moc silné.

Často používanou složkou je *motouz*, na který se šije již několik staletí a stále se vyrábí z čistého konopí.

---

²² DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knižnice, s. 12.

²³ VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 18.

²⁴ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 84.

²⁵ *Zapomenuté knihařské dovednosti*. Praha: Pavel Káňa - vydavatelství Knihař, 2015, Základní řada odborných publikací. ISBN 978-80-86292-83-0, s. 88.

²⁶ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knižnice, s. 12-13.

²⁷ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 85-86.

K lepení klasickou metodou se používá *škrob* nebo *kliih*. Bramborový nebo kukuřičný škrob se rozmíchá ve studené vodě a ve vodní lázni uvaří. Musí mít konzistenci smetany. Je vhodné ho do týdne spotřebovat. Klihu jsou dva druhy: kostní a kožní, který je vhodnější. Lepí se i horkým klihem, který se také hořívá se vodní lázni.

Skopovice, teletiny, vepřovice nebo koziny jsou typy *kůží* získávané z domácích zvířat. Jedná se o nejstarší a nejpozoruhodnější potahový materiál používaný dodnes, jen již v menší míře. Kůže se vyčiňují a barví. Struktura zůstává trvalá.²⁸

Nejdůležitější nástroje k ruční vazbě knih

Řezací *nože* různých velikostí a tvarů jsou vhodné k seřezávání a nařezávání všech druhů papírů a lepenek při vazbě. Dnes je asi nepoužívanější odlamovací řezák, který se dá i brousit,

Knihářská kostka se vyrábí v několika velikostech, ze zvířecích kostí nebo z plastů. Používá se ke skládání papíru, drážkování lepenky, přikládání záložek nebo při úpravě kožených vazeb.

Pro účely vazby jsou lepší *štetce* větší, ploché nebo i kulaté. Z přírodního materiálu, například vepřových štětín, ne syntetické.

Důležitou pomůckou je i *pravítko*, nejlépe kovové. *Knihářské nůžky*. *Vazadlo* pomáhá při šití knižního bloku na tkanice. *Kladívko* na sklepaní knižního bloku, drážkování atp. *Ruční lis* se používá k lisování holých bloků, hotových knih, nebo při zdobení ořízky.²⁹

1.7 Úprava potahových nebo předsádkových papírů

Papír tvoří základní složku každé knihy. Na jednotlivé listy se dají použít archy jak obyčejného papíru běžné hmotnosti, které se dají koupit, tak na potah a předsádky je zajímavé použít papíry, které se dopředu nějakým způsobem zušlechtí. Tyto papíry pak mohou výtvarně korespondovat s obsahem knihy nebo jejím použitím. Nejen, že papíry jsou originální a vizuálně zajímavé, ale také se jejich úpravou dá zdokonalit odolnost a pevnost.

---

²⁸ DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, Polytechnická knihovna, s. 14-15.

²⁹ VAKRČKA, Alois. *Knihářství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, s. 30-36.

1.7.1 Škrobové papíry

Postup výroby škrobového papíru se různí. Základem je nanést vrstvu nejlépe obarveného škrobu na papír, který už může být také barevný. Do této vrstvy se mohou dělat různé vzory pomocí například hřebenu, kartonu nebo štětce. Škrobu je vždy dobré uvařit jen tolik, kolik se spotřebuje na jednu várku zušlechťování. Přimíchávají se do nich barvy vodou ředitelné a lepidlo pro lepší pevnost.

1.7.2 Olejové papíry

Je to technika zdobení papíru, která je založená na povrchovém napětí kapaliny. Zředěná olejová barva se nakape na vodní hladinu a dá se rozptýlit do určitého motivu. Papír se ponoří do vody a olejový motiv se na něj obtiskne.

1.7.3 Mramorové papíry

Postup výroby nebyl dlouho znám. Až v 19. století se o něm objevila první zmínka. Postup barvení je stejný jako u olejových papírů, jen s tím rozdílem, že místo olejové barvy se používají vodou ředitelné barvy.³⁰ Papír se nejprve musí natřít kamencem, na kterém barva lepe drží a chytne se.³¹

1.7.4 Mačkané papíry

Jsou zajímavé v tom, že barva nejvíce vynikne ve zlomech papíru a tím mu dodá krakelový vzhled.

Existuje mnoho dalších druhů barvení papíru, které jsou technicky i materiálově náročnější.³²

---

³⁰ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 116-124.

³¹ BRADÁČ, Ludvík. *Mramorování: papíry škrobové, natírané a jiné způsoby zpestřování papíru, s ilustracemi a ukázkami*. Král. Vinohrady: L. Bradáč, 1927, Knihařské učebnice, s. 51.

³² KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 116-124.

PRAKTICKÁ ČÁST

2 Inspirační východiska

V této kapitole budu stručně představovat autory, jejichž práce mě zaujala nebo mě inspirovala při mé vlastní tvorbě. Záměrem nebude obsáhle popisovat jejich život, ale spíše vybrat některá konkrétní díla, zapojit je do kontextu celé tvorby a pozorovat vývoj od prvotních myšlenek až po hmatatelné dílo.

Mnou vybraní autoři často netvoří jen klasickou knihu za použití klasických materiálů, ale vnímají knihu jako artefakt, který může být součástí většího konceptu. Nebo pracují jen s několika slovy, které komponují do rozměrnějších skulptur, které mají nést určitou myšlenku a tím nechávají na divácích, jak ho budou vnímat a jak s ním dále naloží.

Dále se zde najdou i přímo knihvazači, kteří měli na tomto řemesle vybudovanou živnost a přispěli tím k veřejnému povědomí o vzniku knih ve své době, protože si u nich nechávali známé osobnosti, hlavně literáti a kreslíři vázat svá díla. Tím vznikla nejen propojenost oborů, ale i mnohá přátelství, což mě samotnou velmi mile překvapilo a zaujalo.

Vybrala jsem celkem pět autorů od starších mistrů až po moderní umělce, kteří do svých děl vkládají nejen text, ale i knihy a tím jim dávají nový kontext a rozměr.

2.1 Zdenka Braunerová (1858 – 1934)

Zdenka Braunerová se narodila v roce 1858 v Roztokách u Prahy a s tímto místem byla spjatá celý život. Zabývala se především malbou, grafikou a patří i mezi významné knižní výtvarnice. Začínala malovat již od dětství, a to krásu krajiny okolo Roztok – lesy, řeku Vltavu a mnoho dalších zákoutí. Díky její matce ji jako inspirace sloužil způsob malby barbizonské školy a také časté pobyty ve Francii. V grafice zpodobňovala hlavně město Prahu. Braunerová se významně angažovala i v kulturním životě. Stále tíhla k Francii a tam zas propagovala kulturu českou. Podporovala mnoho mladých talentů.³³

---

³³ VLK, Miloslav a Marcela ŠÁŠINKOVÁ. *Ateliér Zdenky Braunerové v Roztokách: historie objektu a průvodce expozicí = Zdenka Braunerová's studio in Roztoky: a history of the building and a guide to the exhibition*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum, 2006, ISBN 80-239-6579-4, s. 4.

Jak zmiňuje Vlk: „*V knižních úpravách, vycházejících ze starých tisků 16. – 18. století, zúročila poznatky soudobé anglické knižní kultury v rámci hnutí za obrodu uměleckého řemesla (Arts and Crafts). Zdenka se zabývala nejen malbou, a to hlavně lidovým uměním a knižní vazbou, ale svůj nezaměnitelný rukopis vtiskla i do starého nábytku, který takto renovovala. Navrhovala a tvořila návrhy výzdoby i sklo, kterému se věnovala druhou polovinu svého života.*³⁴

Měla velký sen, a to postavit si dům a v něm mít svůj vlastní ateliér, kde by mohla nerušeně malovat hlavně okolní přírodu. Rozhodla se pro něj v roce 1903. Do této doby si dílny pronajímala nebo měla jako ateliér vyhrazený jen jeden pokoj v jejich domě. Plán k novému domu si i sama navrhla a dokončení se dočkala v roce 1904.³⁵

Vzhledem k tomu, že měla spoustu přátel napříč uměleckým spektrem, tak měla mnoho příležitostí k výtvarnému vyjádření – jejími přáteli byli nejen malíři, ale i literáti, kterým často ilustrovala jejich knihy. Zabývala se i knižní grafikou a obrodou krásné knihy s ní spojenou. Asi nejzajímavější knihou, které tvořila nejen ilustraci, ale i vazbu je *Pohádka máje* od Viléma Mrštíka. Inspiraci pro tato díla hledala i v renesančních prvcích orientu.³⁶

Braunerová byla odhodlaná svoji knihu vydat i přes nedůvěru nakladatelů. Nevěřili, že by se kniha ujala i přes fakt, že své kresby byla ochotná přenechat zadarmo a v případě, že neúspěch bude velký, uhradí nakladatelství vynaložené náklady. Nakonec našla vydavatele knih Jana Ottu, byl ochotný Zdence knihu vydat a mohla ovlivnit i celý proces výroby, od vybrání papíru, formátu tisku až po finální vazbu. Věnovala tomu mnoho dní a snaha se vyplatila. Tak vznikla známá kniha *Pohádka máje*. Věnoval se jí ještě několik let a ke každému novému vydání upravovala hlavní prvky knihy, jako třeba ilustrace nebo záhlaví. Dokázal citlivě propojit kresebné a zdobné prvky s písmem, v podstatě tím položila základy pro termín krásná kniha.³⁷

---

³⁴ Tamtéž.

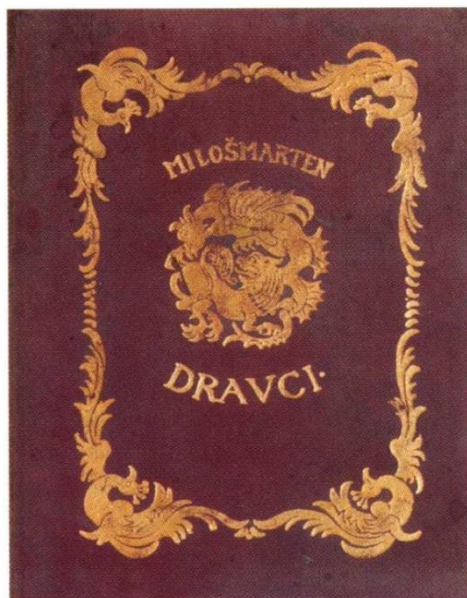
³⁵ VLK, Miloslav a Marcela ŠÁŠINKOVÁ. *Ateliér Zdenky Braunerové v Roztokách: historie objektu a průvodce expozicí = Zdenka Braunerová's studio in Roztoky: a history of the building and a guide to the exhibition*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum, 2006, ISBN 80-239-6579-4, s. 6-10.

³⁶ VLK, Miloslav a Marcela ŠÁŠINKOVÁ. *Ateliér Zdenky Braunerové v Roztokách: historie objektu a průvodce expozicí = Zdenka Braunerová's studio in Roztoky: a history of the building and a guide to the exhibition*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum, 2006, ISBN 80-239-6579-4, s. 48.

³⁷ POSPÍŠILOVÁ, Magda. *Česká krásná kniha v kontextu knižní kultury přelomu 19. a 20. století* [online]. Brno, 2014. [cit. 2020-02-29]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, s. 13.

Dostupné z: https://is.muni.cz/th/pqqo5/bp_pospisilova.pdf.

U této umělkyně, která mě velmi oslovila nejen svým způsobem života, odhodlaností v projevování svých myšlenek a tvůrčí činností, jsem ocenila hlavně její zájem o knihu. Stála o obrodu krásné knihy, nejen vnitřní výzdobou – ilustracemi a ornamentálností, ale zajímala se i o knižní vazbu a celkově úpravu a stavbu knihy.

Obrázek 1: Knižní úprava a návrh výzdoby na vazbě od Zdenky Braunerové

2.2 Jenda Rajman (1882 – 1965)³⁸

Tohoto mistra vazače jsem si vybrala, protože mě velmi zaujala preciznost práce a dlouhá tradice, která díky jeho vnukovi trvá dodnes. V domě, ve kterém žil a zároveň měl velkou a velmi dobře zařízenou dílnu, je dnes muzeum věnované jemu a celé historii jeho vazeb. Dnes toto muzeum provozuje jeho vnuk a aktivně se stará o jeho propagaci jak v samotných Rožďalovicích, ve kterých sídlí, výstavami, tak i v médiích, ve kterých už několikrát muzeum představoval. Sama jsem se byla na této prohlídce podívat. Její součástí je i zkouška slepotisku z originálních štočků, které sám Jenda Rajman používal k vazbě a zlacení. Vybavení dílny je v původním stavu, ale došlo k rekonstrukcím samotného objektu. Součástí expozice je i celkem rozsáhlá sbírka jím vázaných knih a obrazů od známých umělců, se kterými se přátelil. Jako například s Mikolášem Alšem, od kterého jsem tam viděla originální ex libris, který mu věnoval.

---

³⁸ KUCHTA, Michal. Válečné fotografie Jendy Rajmana. In: *Městské muzeum a Galerie plastik Hořice* [online]. 29. 5. 2014. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <https://galerie.horice.org/valecne-fotografie-jendy-rajmana/>.

Dokonce je možné si u nich nechat svoji knihu ručně svázat podle starých tradic nebo se dozvědět něco více na workshopech, které pořádají.

Jenda Rajman se již roku 1882 narodil do rodiny knihaře. Základy řemesla se naučil u svého otce a později šel do učení do Prahy ke známému knihaři Ludvíku Bradáčovi. Po první světové válce, kde byl na italské frontě, se mu podařilo založit knihařskou dílnu, a to s jeho otcem. Dílna se rozrostla o dalších šest pracovníků, kteří jim s vazbami knih pomáhali. Dílna byla plně vybavená. Rajmanovi se podařilo za svůj život nashromáždit velké množství nástrojů, převážně určených k svrchní výzdobě vazeb. Vlastnoručně si zušlechťoval potahový papír a mnoho vzorků v dílně zůstalo.³⁹

Velkým úspěchem bylo, že byl přijat do Svazu výtvarných umělců a díky tomu mohl po roce 1948 i sám pracovat. Bohužel už bez svých pomocníků, které musel kvůli poměrům, které tenkrát panovaly ve státě propustit. Po jeho smrti zde byla zaměstnaná aspoň jeho dcera Blanka Hančařová, i když jeho dílna byla ve vlastnictví státu.⁴⁰

Vzhledem ke své práci se osobně setkával s mnoha umělci, jak se dozvídáme z článku o muzeu klasického knihařství:

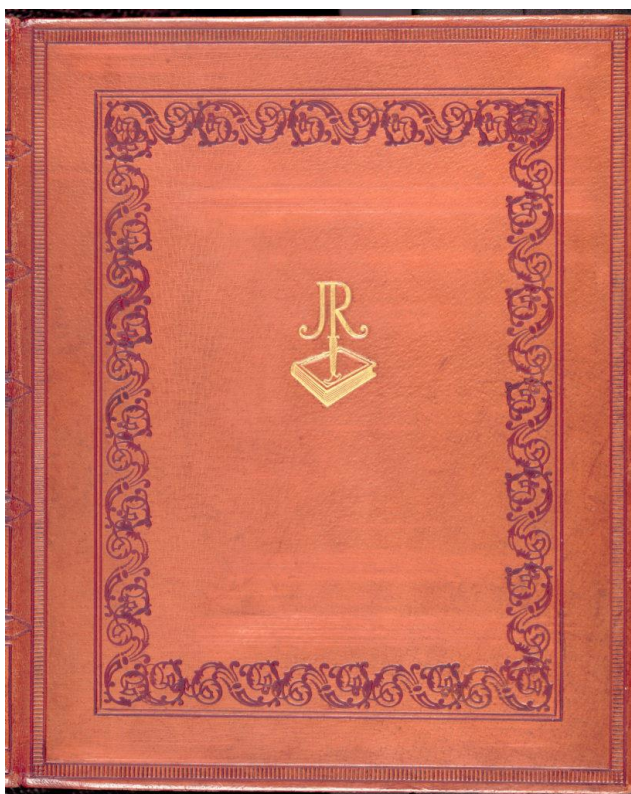
„Zůstala po něm knihařská dílna z let 1930-40, krásné knižní vazby, i obrazy a grafiky darované umělci, pro které pracoval. Byla jich velká řada – jen namátkou třeba spisovatel Jakub Deml nebo malíři Max Švabinský, Cyril Bouda, Karel Kinský, Karel Vik. Ti byli často uneseni krásou okolní krajiny a zachytili ji ve svých dílech.“⁴¹

---

³⁹ Muzeum klasického knihařství a knihařská dílna Jendy Rajmana In: *Muzeum klasického knihařství* [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://rajman.cz/muzeum-klasickeho-kniharstvi/>.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích. In: *Kudyznudy.cz* [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/vazba-knihy-rajmanova-dilna-rozdalovice>.

Obrázek 2: Vazba od Jendy Rajmana

2.3 Cyril Bouda (1901 - 1984, Česká republika)

Narodil se 14. listopadu 1901 v Kladně a pocházel z umělecké rodiny. Po vystudování gymnázia absolvoval UMPRUM v Praze a poté následovalo studium na AVU u Maxe Švabinského, kde se jeho pozornost obrátila na grafiku. Byl členem několika uměleckých sdružení, a dokonce se stal pedagogem a sám na několika vysokých školách učil výtvarnou výchovu a kresbu. Za svůj život graficky upravil nebo ilustroval skoro 600 knih pro všechny věkové kategorie.⁴²

Byl aktivní i v grafice. To dosvědčuje i fakt, že se dochovalo na 1500 grafik, víc jak tři sta exlibris, přes šedesát návrhů na poštovní známky a bankovky. Jeho tvorba se projevovala i v kreslených filmech a divadelních výpravách. Namaloval několik stovek obrazů olejem, temperou i akvarelem a vzniklo mnoho plakátů na různé akce a vitráží do oken.⁴³

---

⁴² Cyril Bouda. In: *Artmuseum.cz* [online]. Copyright © 1999 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=175.

⁴³ Bouda Cyril. In: *Kouzlo ex libris* [online]. 24. 10. 2014 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://magic-exlibris.webgarden.cz/rubriky/dalsi-autori-a-i/bouda-cyril>.

Ex libris bylo do určité doby nedílnou součástí knihy. Na tvorbě tohoto autora mě zaujaly asi nejvíce. Jsou propracované mají kresebný švih a lehkost. Je na nich vidět působení Maxe Švabinského, u kterého studoval. Některé až hraničí s karikaturou a to je dělá nevšedními.

Obrázek 3: Cyril Bouda - Ex libris

2.4 Jiří David (1956, Rumburk) ⁴⁴

Již za svého studia na AVU v Praze organizoval výstavy Konfrontace. Později v roce 1987 založil dodnes známou skupinu Tvrdohlaví. Nyní jako pedagog působí na UMPRUM, kde vede ateliér Intermediální komunikace. ⁴⁵

Od poloviny 80. let patří k předním umělcům naší umělecké scény a od té doby také aktivně vystavuje. Začínal se projevovat v neoexpresionistických tendencích a postupem času jeho dílo prošlo vývojem. Začal směřovat k symbolu, který někdy doplňoval textem. Stal se všestranným umělcem – nejen, že maloval vlastním stylem, ale

⁴⁴ Jiří David. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Copyright ©2006 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-david-885/>.

⁴⁵ Jsem tady. In: *DOX - Centrum současného umění* [online]. [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.dox.cz/cs/vystavy/jiri-david-jsem-tady>.

začlenil do svých prací i kresbu, různé instalace a objekty, které stavěl do konceptuální roviny, a nesly jasný a srozumitelný odkaz pro své diváky.

Jak se uvádí v Artlistu: „*Davidovu různorodou uměleckou práci spojuje performativní přístup k tvorbě a zájem o paradox, přičemž umně osciluje mezi romanticky estetizujícím přístupem a racionálním odstupem.*“⁴⁶

Mě osobně zaujala výstava Jiřího Davida s názvem *Křik paviánů*, která se konala v roce 2013. Jedná se o soubor instalací, které byly vystaveny v Colloredo-Mansfeldském paláci, a tvořil je hlavně beton.

Východiskem však byla práce s prázdnou plochou, na níž stavěl další prvky různě vystupující a plastické. Holé nenašepované plátno a beton mají stejnou barvu a podobnou strukturu. S obojím se dá dále pracovat, tvarovat a přetvářet, beton je stálý, tak si tyto zásahy pamatuje. Autora beton fascinoval už od dětství, a proto do něj v jeho objektech tiskne předměty, ke kterým se vážou vzpomínky na jeho blízké. Tím se stávají jaksi haptické a nutí diváka nejen sledovat, ale dotknout se. Doplnuje díla dalšími materiály, například kovem, pruhy papíru, pruhy plátna s gestickými kresbami.⁴⁷

Z této výstavy mě nejvíce zaujala tři díla s tématem knihy a dalších pět, kde autor pracuje se slovy, některé z nich nalezneme v obrázkové příloze. Práce s knihou v jeho podání znamená, že David doplnil knihy o betonovou výplň. První kniha se jmenuje *Knut Hamsun – Spisy 1925*⁴⁸ a po ní je pojmenována i instalace. Kniha je na kulatém dřevěném podstavci a je zapuštěna do betonu. Tahy stěrky a pohyby, jakými byl beton nanesen, jsou zřejmé. Podobně vypadají i zbylé dvě: *Art Today* a *Atlas – Gerhard Richter*, kde jsou kromě betonu ještě použity belgické pralinky.⁴⁹ Zde neslouží kniha jako nositel jasné

---

⁴⁶ Jiří David. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Copyright ©2006 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-david-885/>.

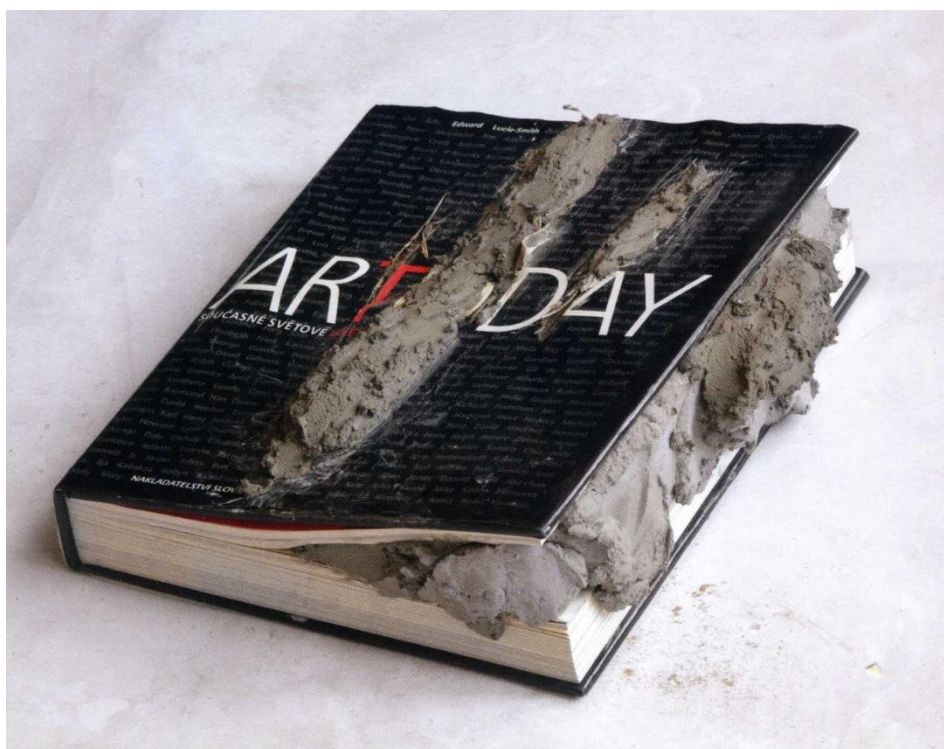
⁴⁷ DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 5.

⁴⁸ DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 74.

⁴⁹ DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 74-75.

informace pomocí textu, ale zapadá do kontextu díla jako artefakt, na který má autor zřejmě konkrétní vzpomínku.

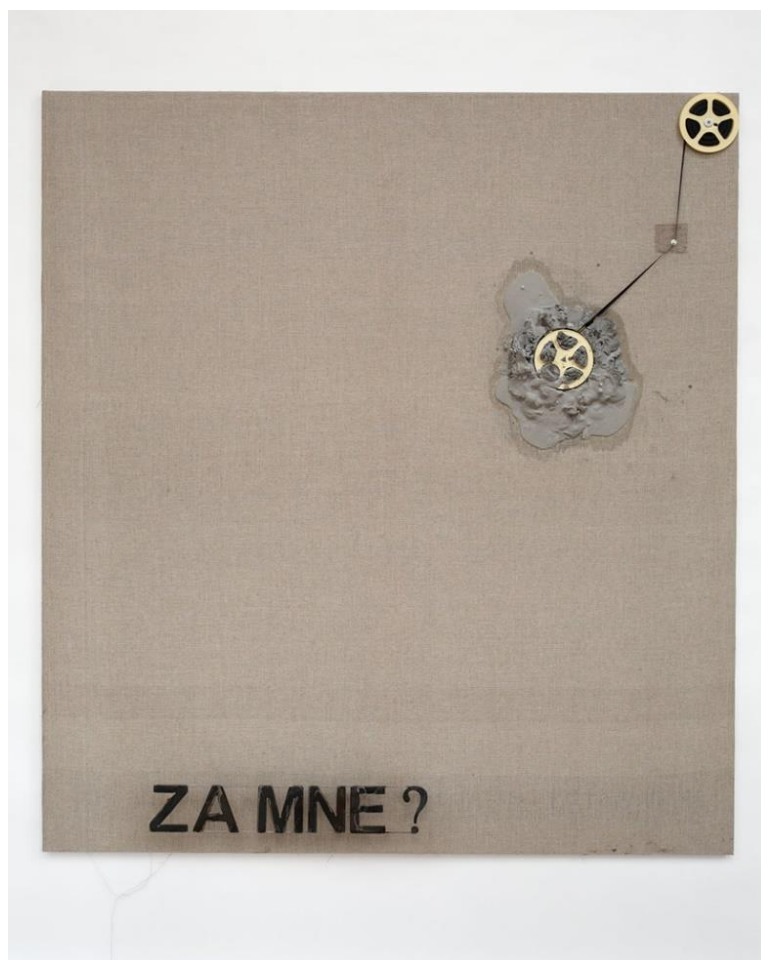

Obrázek 4: Art Today, kniha, beton, 27 x 30 x 11 cm, 2011-2013⁵⁰

Dalších několik prací Jiřího Davida, kde pracuje s textem, jsou rozměrnější obrazy – rám je vždy potažen režným plátnem šedé barvy, který je doplněný o vrstvu betonu. Beton překrývají kovové nápisy s různým poselstvím. Dále jsou doplněny o další materiály a předměty, které dotvářejí atmosféru díla.

---

⁵⁰ DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 74.

Obrázek 5: ...Za mne?, beton, kov, cívka s 8 mm filmem na plátně, 150 x 160 cm, 2011-2013⁵¹

2.5 Petr Babák (1967, Brno)

Petr Babák patří k nejznámějším grafickým designérům naší doby. Mezi lety 1990-1996 absolvoval studium na UMPRUM v ateliéru Knižní úpravy a tvorby písma u prof. Jana Solpery. V roce 2003 založil vlastní grafické studio Laboratoř. V roce 2005 začal také učit na UMPRUM.⁵²

Má za sebou mnoho nejen sólo projektů, ale i projekty ve spolupráci s jinými autory. Zabývá se grafickými úpravami knih, tvorbou firemní corporate identity, tvorbou písma a dalšími činnostmi, které spadají do grafického designu. Za svoji práci na poli grafického designu získal mnoho cen, nejen v České republice, ale

---

⁵¹ DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 44.

⁵² Petr Babák. In: *Revolver Revue* [online]. Copyright © Revolver Revue [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/petr-babak>.

i v zahraničí. Hned několik cen Babák získal za Nejkrásnější českou knihu roku mezi lety 1999-2009.⁵³

Právě díky úpravám knih po grafické stránce mě Petr Babák zaujal. Podle mě vytváří zajímavě a moderně zpracované knihy, jejich obálky a design. Jednou ze zajímavostí je i obálka produktového katalogu, pro jednu českou firmu vyrábějící mobiliáře.

Jak popisuje Babák: „Na obálce katalogu byla navržena reflexní oranžová barva, ta ostrým sluncem pěkně rychle vyšisuje. Každou z nich jsem nechal vždy dva dny na ostrém slunci dodělat [...] Vznikla tak sada originálních obálek, které si může pak někdo další klidně ještě podle libosti dodělat [...] Nejvíce se mi na tom líbí, že nemám naprosto žádnou moc cokoliv ovlivnit.“⁵⁴

Obrázek 6: Obálka katalogu

⁵³ GEBRIAN, Adam. Bourání s Petrem Babákem (Laboratoř). In: *Radio Wave*. [online]. Copyright © 1997-2020 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/bourani-s-petrem-babakem-laborator-5244426>.

⁵⁴ KRYNEK, Ondřej. Petr Babák nechal obaly katalogů dokreslit sluncem. In: *DesignMag.cz* [online]. 2007-2020 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <http://www.designmag.cz/media/36757-petr-babak-nechal-obaly-katalogu-dokreslit-sluncem.html>.

Obrázek 7: Obálka katalogu po osvětlení

2.6 Pojem autorská kniha

Zmínku o autorské knize jsem zařadila do své bakalářské práce kvůli poslední knize v praktické části, a to Vzorníku, který není nositelem textu, jako jasného a srozumitelného sdělení, ale vizuálním artefaktem.

Na historii autorské knihy se dá dívat dvěma způsoby. Z pohledu celého, dalo by se říct až několikatisíciletého, vývoje knihy nebo čistě výtvarného, zobrazovacího a spíše moderního pohledu na funkce knihy jako vizuálního prostředku obsahující jen koncept. Kodexovou podobu si povětšinou uchovala, stejně tak i částečně materiálovou strukturu. Avšak zde platí, že forma je přizpůsobena obsahu. Pojem autorské knihy začal vznikat v 60. letech 20. století, kdy se začínala postupně vymezovat v avantgardním prostoru. Kniha se začala považovat spíše za estetický objekt, který lze propojovat s jinými médii, a tím vytvářet nový segment ve výtvarném umění. Klasická krásná kniha, jak ji známe, podtrhává spíše řemeslnou činnost i více autorů a jejím protikladem je autorská kniha, dílo zpravidla jednoho vizuálního umělce, který ji vnímá jako umělecký kus, stejně jako například sochu. Tvoří se v jediném nebo jen několika málo exemplářích a nedá se sériově vyrábět. Experimentuje s různými netradičními materiály – kov, beton, dřevo, sklo atd.⁵⁵

Jako první v Čechách použil termín autorská kniha Jiří Valoch (1946, Brno) již v 60. letech. Snažil se propojit klasické formy jazyka s uměním, pomocí instalace textů, vizualizací poesie a pohybováním se na hraně poezie a obrazu. Sleduje estetické struktury písma, a to hlavně strojového. Práce s textem používal v celé své umělecké kariéře.⁵⁶

Na Valocha volně navazuje ve své práci i již zmiňovaný Petr Babák. I v jeho práci grafického designéra je důležitý hlavně nápad a až pak následné zpracování v grafických programech a pomocí i méně tradičních materiálů vytvořit haptické dílo.

V posledních pár desetiletích se pojem autorská kniha přímo kříží s pojmem krásná kniha. Výtvarník je většinou i autor textu, ilustrátor i typograf, který propojuje tyto schopnosti ve své knize. Svým osobitým pohledem na knihu tomu napomáhají i nakladatelství jako Běžiliška nebo Meander. Pojem krásná kniha však vznikl již dříve,

---

⁵⁵ RENOTIÈRE, Gina. *Autorská kniha - střet tradice a experimentu* [online]. Copyright © [cit. 18. 04. 2020]. Disertační práce. České vysoké učení technické v Brně. Fakulta výtvarných umění, s. 15-17. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=49252.

⁵⁶ Jiří Valoch. In: *Artlist - databáze současného umění* [online]. 2006 [cit. 18. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-valoch-1445/>.

asi před 150 lety, kdy se autoři převážně dětských knih začali bouřit proti masovému vydávání průměrných knih. Patřili mezi ně například Josef Lada nebo Ondřej Sekora. Někteří autoři svá díla zároveň propojovali s tehdejšími technologiemi, zejména v animovaných filmech. Mezi tyto tvůrce patří Adolf Born a Radek Pilař, autoři známých a dodnes oblíbených večerníčků.⁵⁷

---

⁵⁷ Fenomén: krásné knihy pro české děti — ArtZóna. In: *Česká televize* [online]. 1996 - 2020 [cit. 20. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/12072033166-artzona/318294340010006/obsah/620249-fenomen-krasne-knihy-pro-ceske-deti>.

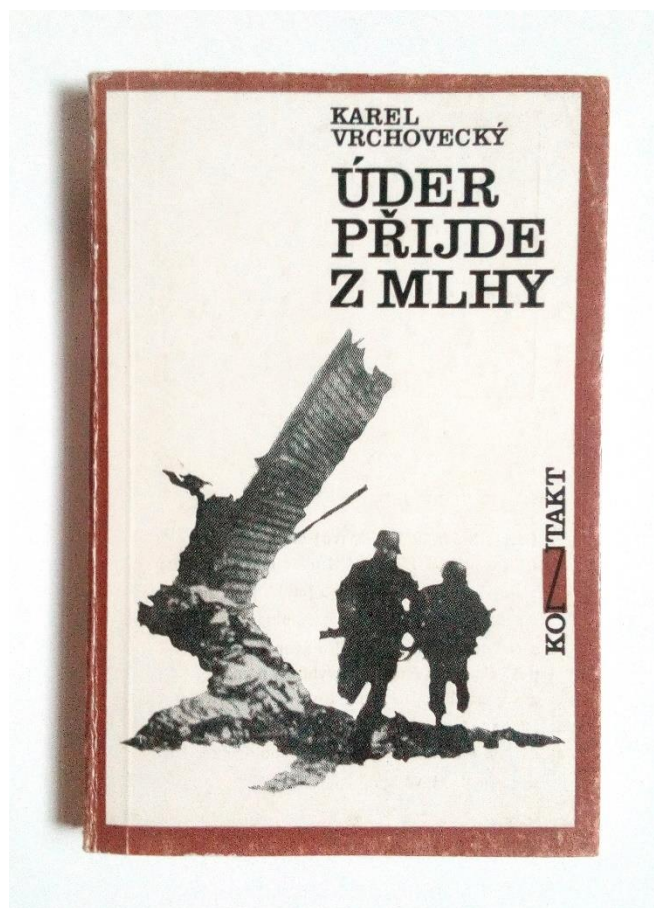
3 Postup vazeb knih

V praktické části mé bakalářské práce popisuji postup několika vazeb knih. Použila jsem k tomu starší knihy, u kterých se mi nelíbilo zpracování vazby, materiály na ni použité nebo jejich vazba a potahový materiál už byly značně poškozeny, ale jinak obsah knihy byl stále zachovalý a čitelný. Mým záměrem není do detailu zrestaurovat ani chemicky ošetřit papír a zachovat určitou hodnotu, ale jen nahradit zničené části a přiblížit postupy ruční práce, které se s malými změnami zachovávají již několik staletí. Nejde tolik o obsah jako o jejich vizuální zpracování, které by samozřejmě mělo vždy do jisté míry korespondovat s obsahem a správně plnit funkci a zároveň praktičnost knihy, tudíž tady obsah pro můj záměr nebude až tak důležitý. Vybrané knihy jsou šity a lepeny strojově a podle roku vydání je na nich vidět i způsob, kterým se v tomto každém období přistupovalo k jejich celkovému zpracování.

3.1 První kniha – Úder přijde z mlhy

Knihy má 198 stran, rozměr 110 x 165 mm a tloušťkou 15 mm, s vazbou měkkou, brožovanou.

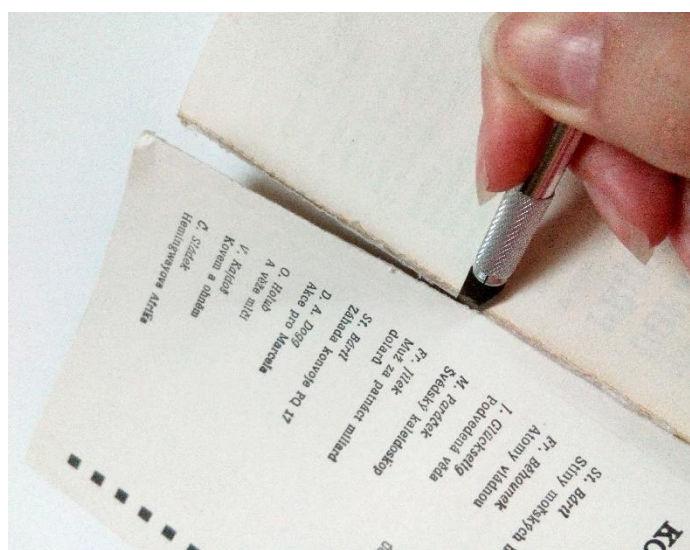
U knihy mě hned překvapilo zpracování desek – z vnitřní strany byly potištěny informacemi o autorovi a o dalších vydaných knihách. Brožované knihy sice nemusí obsahovat předsádky, ale tady chyběl i vakát, jako kdyby autoři šetřili s papírem. Podle mě toto pojetí působí stísněně a opticky snižuje nejen vzhled, ale i hodnotu knihy. Vazba knihy je zřejmě nízkonákladová, samozřejmě strojová. Vzhledem k počtu stran a velikosti jsem se rozhodla zhotovit na tuto knihu *lepenou měkkou vazbu (V2)* s pevnějšími deskami.

Obrázek 8: Pohled na knihu před začátkem práce

Postup úpravy:

Nejprve jsem musela knihu zbavit obálky a očistit.

Obrázek 9: Odřezání obálky od knižního bloku

Postup rozebrání knihy

Na hřbetu byla nanесena velká vrstva PVA lepidla, které zežloutlo a nateklo i mezi stránky. Jednotlivé strany bylo třeba odtrhat z lepidla, a hlavně dodržet jejich pořadí. Strany jsem od hřbetu seřízla na stejný formát a dobrousila smirkovým papírem. Drobné nedokonalosti při snášení stran na sebe jsem eliminovala zbrúšením i zbylých třech ořízek.

Obrázek 10: Odtrhané listy od lepidla na hřbetě

Z bílého silnějšího papíru s gramáží 110 g/m² jsem nařezala dva kusy stejné velikosti jako je knižní blok. Budou sloužit jako předsádka a zároveň budou dodávat knize lepší a „vzdušnější“ vzhled.

Lepení

Při lepení se nesmí blok pohnout, proto bylo nutné ho sevřít spolu s předsádkami do lisu asi v jeho polovině. Celý blok se ohne přes hranu, zbrúší smirkovým papírem a natře lepidlem. To samé se udělá i z druhé strany a ještě na mokré lepidlo se nalepí proužek gázu pro lepší fixaci. Takto slepený blok jsem nechala uschnout v lisu.

Obrázek 11: Natírání ohnutého bloku lepidlem

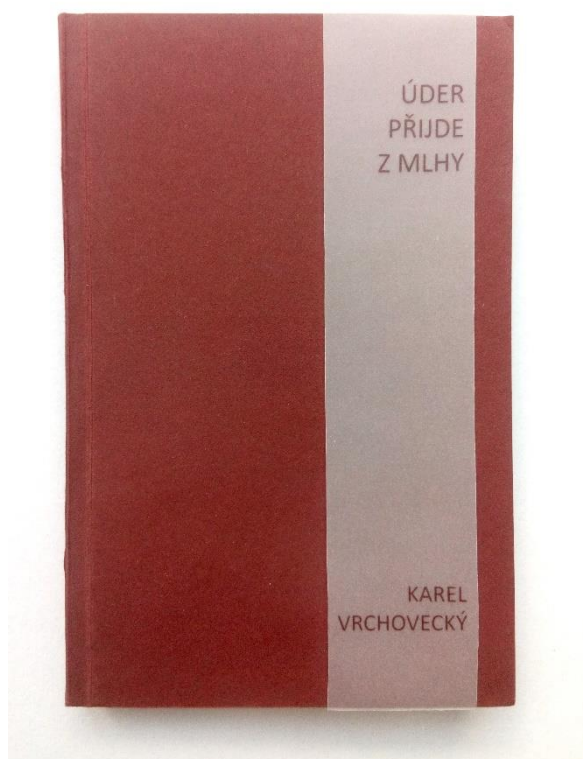
Obrázek 12: Schnutí v lisu

Nová obálka

Mezitím je nutné si připravit obálku knihy. Rozhodla jsem se pro V2 – lepenou měkkou vazbu. Vzhledem k tomu, že text na začátku knihy je hnědý, rozhodla jsem se pro hnědou obálku. Karton se odměří stejně vysoký jako je blok a delší asi o 10 mm, kvůli přehybům a přesahující ořízce přes knižní blok. Praktickou pomůckou při ohýbání je tzv. bigování – narýchování kartonu, aby se nelámал tam, kde nemá a ohyb nepraskal. To se provede hned 4x. Dvě krajní rýhy a od krajních rýh další dvě ve vzdálenosti 5 mm, vznikne tím vanička, která se natře větší vrstvou lepidla a do ní se zavěsí knižní blok. Celou brožovanou knihu jsem sevřela do lisu a nechala řádně uschnout. Posledním krokem je seříznutí druhého křídla obálky na stejný rozměr a nalepení štítku z pauzovacího papíru s názvem knihy a autorem.

Obrázek 13: Nabíhovaná obálka a knižní blok

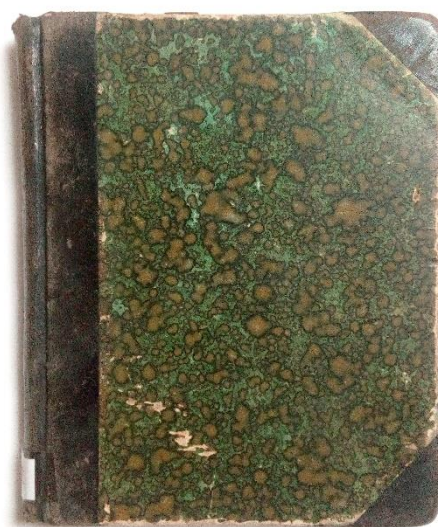

Obrázek 14: Kniha po redesignu

3.2 Druhá kniha – Mlčení plukovníka Brambla

Tato kniha má 160 stran, s rozměrem 115 x 150 mm a tloušťkou 15 mm, s vazbou V7 – vazba tuhá, polokožená s okraji, potažená olejovým papírem, ořízka je barvená a má kulatý hřbet. Kniha je zajímavá sama o sobě tím, že je z roku 1920 a je krásným příkladem toho, jak se knihy v této době vázaly a materiály jsou podstatně kvalitnější. Jedenáct složek je našito pevnou nití (asi 1,5 mm) na tři vazy ze silnějšího jutového provazu. Zvlášť sešité složky byly ještě slepené k sobě. Předsádka má nepravé, to znamená, že jsou ze

dvou kusů silnějšího papíru, přichycené na tuhém knihařském plátně, které je vlepené za první složku. Na první pohled tento vlep není vidět právě kvůli vzájemnému slepení složek k sobě. Proces redesignu na této knize bude určitě složitější – je kvalitnější, pevně šitá s jemnými listy papíru a bude vyžadovat více trpělivosti a času. Rozhodla jsem se pro vazbu, kterou mám nejraději, a to „*Tuhá vazba s kombinovaným potahem - V7. Poloplátěná vazba s tuhými deskami z lepenky a hřbetníku spojené plátěným páskem; zbývající plochy desek jsou potaženy jiným materiálem - většinou potištěným papírem.*“⁵⁸

Obrázek 15: Pohled na knihu před začátkem práce

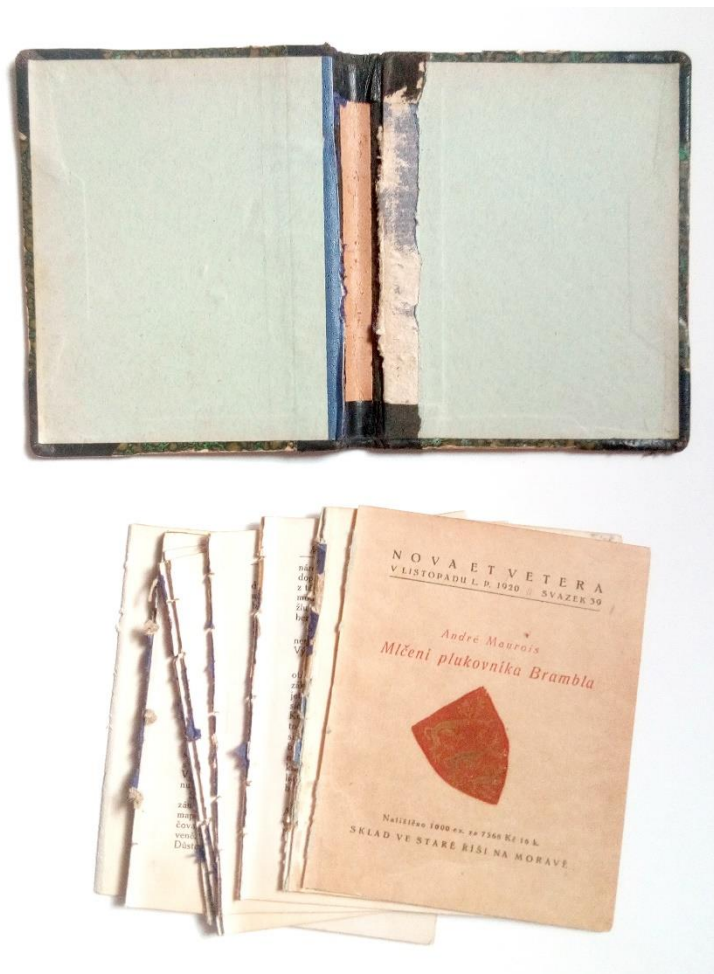
Postup úpravy:

Oddělení knižního bloku od desek

Moje práce začala důkladným prozkoumáním celé stavby knihy. Nejprve bylo nutné opatrně odřezat desky, které byly ke knižnímu bloku přilepené na tuhém modrém plátně. Poté, co stál knižní blok už samostatně, jsem musela najít střed každé složky, abych se dostala k šití zevnitř, protože hřbet byl velmi tuhý a stále na něm zůstala vrstva lepidla a fialového papíru, který byl nejspíše náhražkou gázu. Nejlepším nástrojem k postupnému očišťování a odřezávání složek od sebe se stal modelářský skalpel díky své úzké čepeli a ostrosti.

---

⁵⁸ KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, ISBN 80-85799-49-9, s. 202.

Obrázek 16: Složky odřezané od desek a zbavené nití

Obrázek 17: Vazy, na kterých blok držel

Obrázek 18: Očištěné složky

Opravení složek

Složky byly velmi poničené nejen šitím, ale i vazy, které v nich zanechaly velké díry. Na vyspravení takto poničených složek se používá jednoduchá metoda – nařezala jsem proužky 8 mm široké a dlouhé stejně jako kniha a oblepila s nimi hřbítke každé jedné složky.

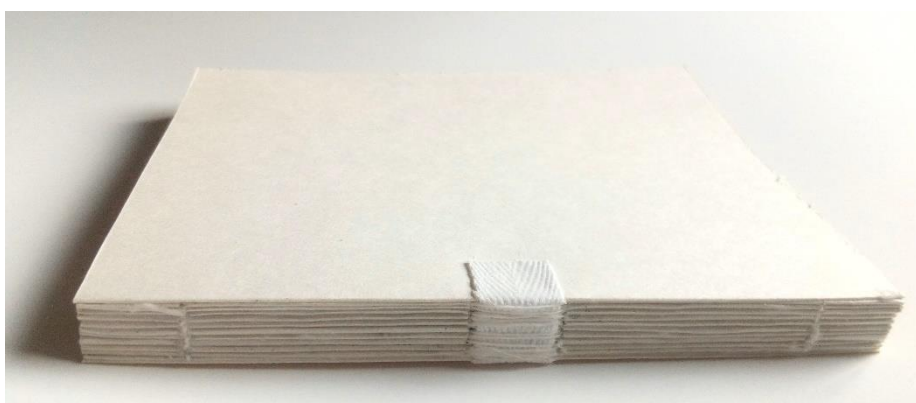

Obrázek 19: Jednotlivé složky oblepené proužkem papíru

S takto opraveným hřbetem se dá lehčeji pracovat a v budoucnu se nebudou složky vytrhávat z bloku. Další postup šití je následovný: 15 mm od obou krajů se udělá značka, další dvě se naznačí okolo středu, kudy povede vaz, na který se bude kniha šít. Značky se proříznou nebo propíchnou a složky se k sobě přišijí klasickým knihařským (francouzským) stehem.

Šití

Předsádky z tužšího papíru (asi 120 g/m²) jsem přilepila na hřbetu za 5 mm ke knižnímu bloku. Vaz jsem zkrátila na délku asi 10 mm a přilepila ho z vrchu na předsádky. Celý takto připravený blok je v této chvíli možné po hřbetu slepit, aby lepidlo zajistilo pevnost hřbetu a pevně spojilo složky k sobě a na něj je třeba ještě nalepit proužek gázu o 0,5 cm kratší na obou stranách a široký stejně jako knižní blok. Na oba hřbety se nalepí kapitálky. Poté jsem ho nechala zatížený uschnout.

Obrázek 20: Sešitý knižní blok s předsádkami

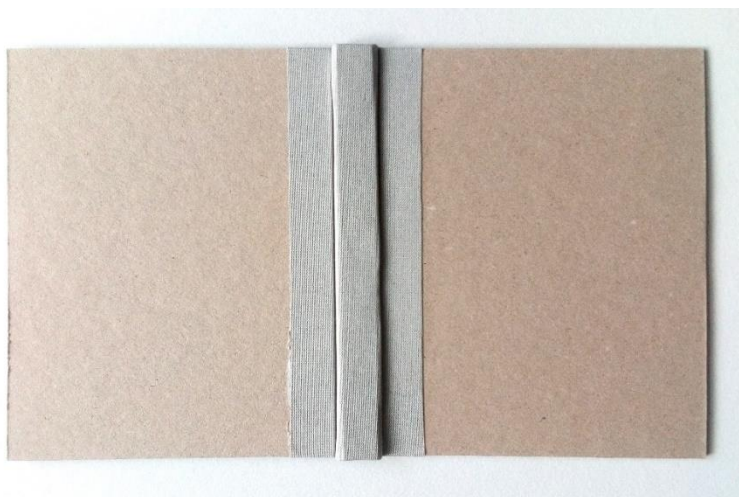
Jelikož některé listy přesahují více a jiné méně, musela jsem všechny tři ořízky zbrousit. Sice zmizel původní motiv, který na ořízkách byl, ale za to dostala kniha novější a čistší vzhled.

Tvorba desek a jejich potažení

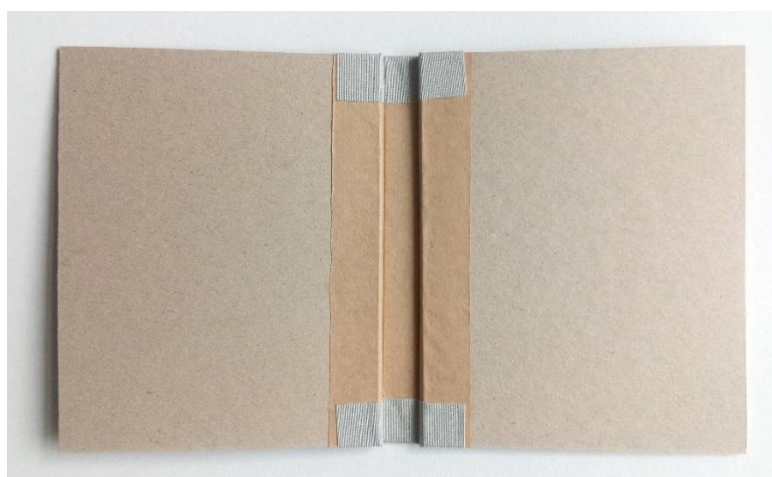
Během schnutí bylo možné připravit desky. Z lepenky o tloušťce 2 mm jsem nařezala obdélníky, a to stejně široké a také o 2 mm delší na každé straně než knižní blok. Z lepenky o tloušťce 1 mm bylo třeba uříznout hřbetník, to znamená proužek stejné šířky jako blok a také o 2 mm delší na každé straně. Používám jako pomůcku proužek balicího papíru, na jehož střed nalepím hřbetník a po jeho stranách ve vzdálenosti 6 mm (z důvodu

menšího formátu knihy) lepím desky z lepenky. Díky této pomůcce se již části desky od sebe nevzdálí a později se lépe manipuluje s plátnem.

Dalším krokem k novému designu knihy je dokončení obálky. To spočívá v oblepení hřbetu desek proužkem plátna o délce 19 cm a šířce asi 6 cm. Udělala jsem si raději takto širší pruh, ze kterého se přebytečná část lehce odřízne. Vždy se lepidlem natírá plátno, které vlhkostí změkne a je poddajnější. Potřené plátno jsem přiložila na značky vyznačené 1,5 cm od kraje desky a pomocí knihařské kosti a postupného vyhlazování nalepila přes hřbet k dalším značkám na druhé desce, taktéž ve vzdálenosti 1,5 cm. Oba konce plátna, které po délce přečnívají, se začistí přehnutím a zalepením přes okraj k balicímu papíru.

Obrázek 21: Hřbet desek potažený plátnem

Obrázek 22: Desky z vnitřní strany

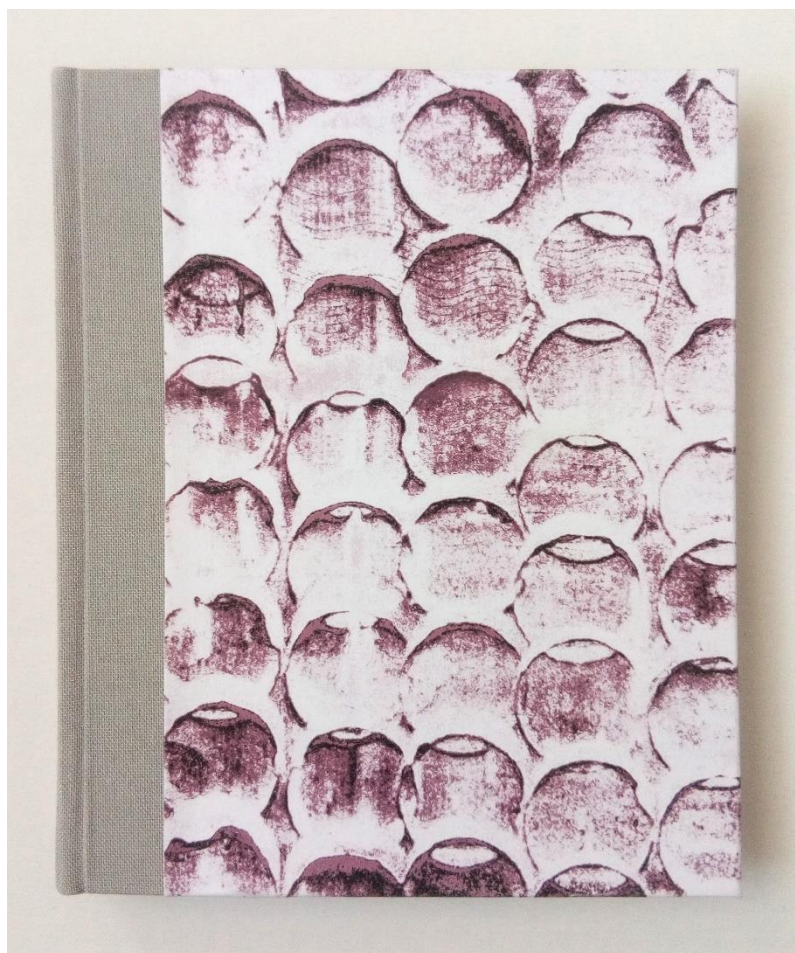
Potahový materiál

Nyní něco k potahovému materiálu. Nejprve jsem si uvařila a obarvila škrob, podle návodu, který jsem zmiňovala již dříve. Ten se nanáší na navlhčený papír vyšší gramáže, aspoň 180 g/m². Jakmile byla vrstva rovnoměrně na celé ploše, dalo se do ní různými pomůckami vytvářet ornamenty. Po zaschnutí jsem takto zušlechtěný papír oskenovala a ve Photoshopu barevně upravila, invertovala a následně nechala vytisknout na několik druhů papírů. Nejvhodnější byl použitý jako potah na tuto knihu. Podobné motivy vznikly i jako monotypy – klasická grafická technika.

Zbylé škrobové papíry a tisky použiji do své poslední knihy, která bude sloužit jako vzorník.

Obrázek 23: Desky potažené papírem

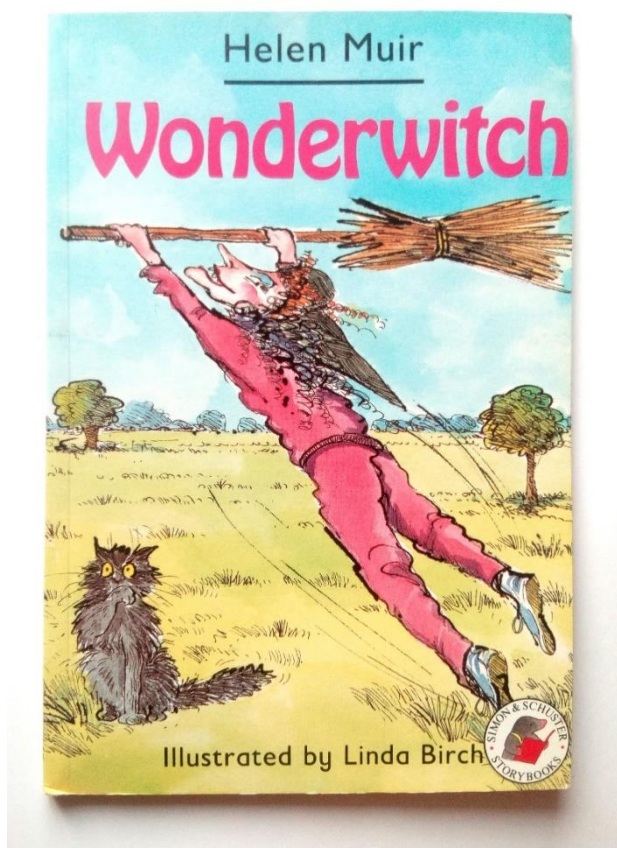

Obrázek 24: Hotová kniha

3.3 Třetí kniha – Wonderwitch

Jedná se o dětskou knihu. Podle mě má dost nešťastně pojednanou obálku, která hraničí s kýčem kvůli výrazné nejspíš akvarelové malbě. Ta sice asi děti nadchne, mně se však nezdá moc vkusná a nápaditá, ale odpovídá průmyslové výrobě. Počet stran je 46, rozměry 142 x 203 mm. S vazbou měkkou, brožovanou lepenou – V2. Vazba byla provedena tak, že jednolisty byly slepeny do bloku a vloženy do kartonové obálky 4x rýhované.

Na obálce i v knize je plno barevných obrázků doplněných textem v angličtině s většími písmeny. Vzhledem k malému počtu stran, celkem širokým okrajům a tomu, že se jedná o dětskou knihu, jsem se rozhodla pro krásnou a efektivní japonskou vazbu s autorským papírem na obálce.

Obrázek 25: Kniha před redesignem

Odstranění obálky

Prvním krokem bylo oddělit blok od obálky. To šlo velmi jednoduše vzhledem k lepené vazbě. Zbytky lepidla jsem neobrušovala, ale odřízla jsem asi 2 mm od hřbetu bloku, aby tam nezůstala žádná nečistota. Až v této fázi jsem mohla celý knižní blok zbrousit jemnějším smirkovým papírem. Pro jednodušší práci bylo lepší rozdělit si strany na 5 částí/složek a každý list z jednotlivé složky k sobě slepit.

Úprava listů

K první a poslední straně jsem přilepila za 0,5 cm předsádky zhotovené ze slabšího kartonu s gramáží asi 140 g/m². Pro papírový materiál vhodný nejen při knižní vazbě jezdím do tiskáren. Často to jsou papíry jen špatně nařezané nebo natištěné čili pro tiskárny odpad, který stejně musí vyhodit a pro mne cenný materiál, který mohu dále zužitkovat.

V tomto případě karton úplně neslouží jako předsádka, protože japonská vazba si to nutně nevyžaduje. Spíše plní funkci estetickou a praktickou. Je sladěná spolu s blokem do krémové barvy.

Obrázek 26: Listy rozdělené na složky

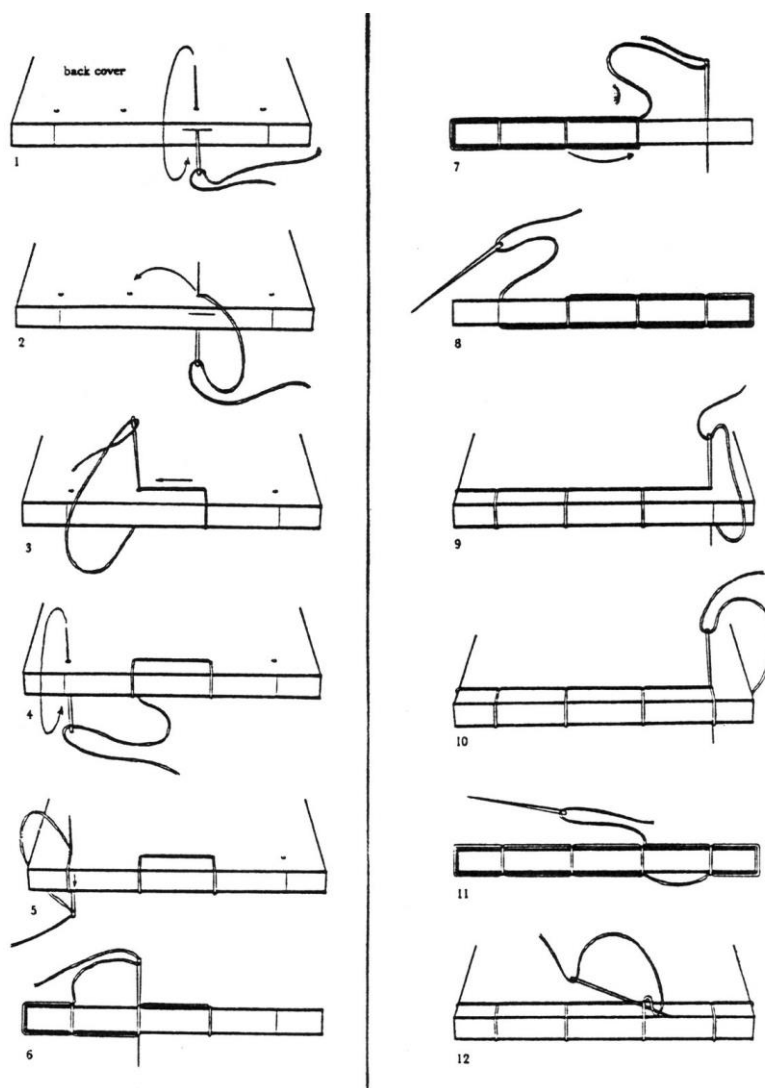
Hřbet u japonské vazby je volný, a to by nevypadalo hezky kvůli dřívějšímu odřezání listů, proto bylo třeba olepit hřbet každé složky knihařským plátnem. Nejvhodnější mi přišlo šedé, neutrální, které nebude kolidovat s ostatními barvami. Mezi některé složky jsem přidala folie s digitálně natisknutým podobným motivem, který se objeví i na deskách. Folie tak barevně doplní některé černobílé obrázky a zároveň příznivě naruší materiálovou strukturu knihy.

Autorský papír na obálku

Na tuto knihu jsem si speciálně a možná i nezvykle zušlechtila karton, který bude tvořit obálku. Žlutou a červenou tuš jsem zvlášť smíchala se saponátem a trochou vody v poměru přibližně 1:2:1. Z této směsi se pomocí brčka dá lehce vyfoukat pěna, která vyteče na připravený silnější karton. Barvy se dají střídat a pěna nanášet ve více vrstvách. Tak vznikne až opticky plastický vzor. Jedinou nevýhodou je, že papír schne díky saponátu o něco déle.

Způsob šití japonské vazby

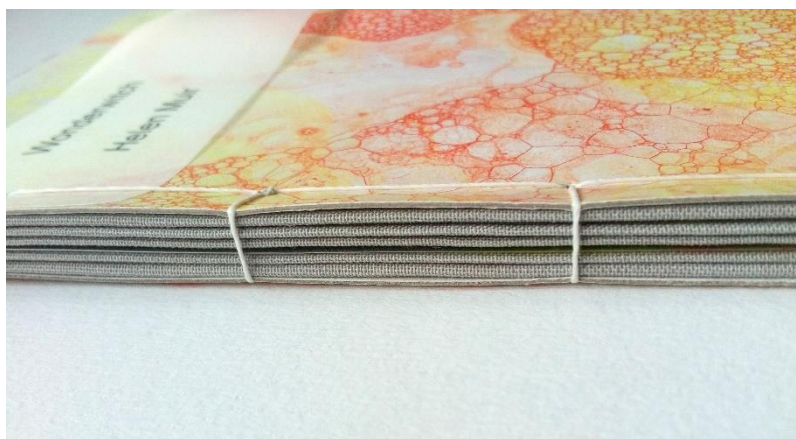
Nyní přichází nejdůležitější a poslední krok – kompletování knižního bloku. To spočívá v naděrování čtyřech dírek asi 1 cm od hřbetu (i s titulkem knihy vytisknutým na pauzovacím papíře a zároveň všity do vazby). Velikost rozestupů dírek není nijak konstantně daná. Zvolila jsem pravidelné rozestupy po 4 cm. Nyní už zbývá jen sešít všech připravených částí podle schématu (viz níže).

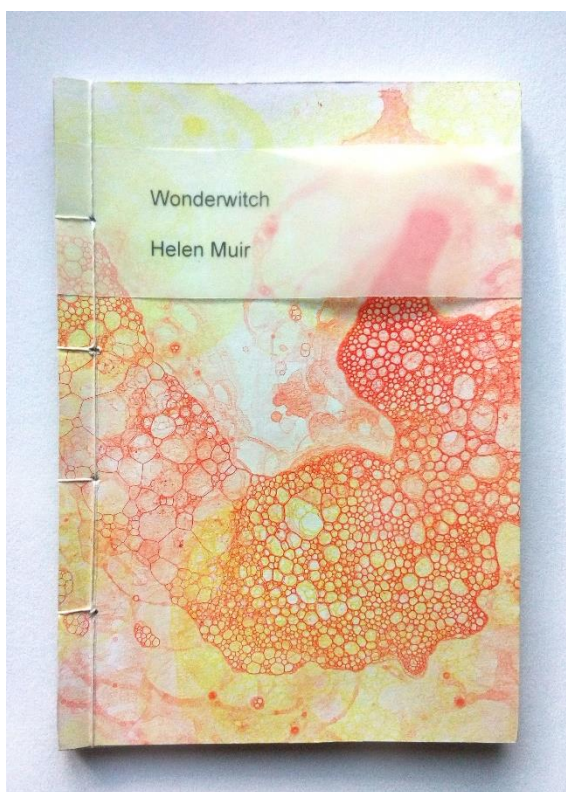
Obrázek 27: Schéma šití

Dokončovací úpravy

Po sešití jsem ještě udělala poslední úpravy, jako sklepání složek ke hřbetu a lehké zbroušení zbylých třech ořízek knihy a zalepení pruhu papíru s titulkem za okraj přední strany obálky.

Obrázek 28: Pohled na hřbet svázané knihy

Obrázek 29: Hotová kniha

3.4 Vzorník – autorská kniha

Poslední částí praktického výstupu mé bakalářské práce je Vzorník, který je až na pomezí autorské knihy. V něm jsem upotřebila nejen ručně zušlechtěný potahový materiál, ale i digitálně zpracovaný s různými vzory na obálky knihy. Několik ukázek papírů je v obrazové příloze. Tento materiál jsem vyrobila a nashromáždila během práce.

Ne však všechny jsem použila na potah knih. Nejprve vznikaly škrobové papíry, oblíbená knihařská metoda zušlechťování papíru. Tuto klasickou metodu jsem propojila se současnými novými médii tak, že jsem vzniklé papíry oskenovala, poupravila a vytiskla na více druhů papírů (jeden fialový jsem použila jako potah na knihu, další je ve vzorníku).

Vzorník obsahuje například digitální tisk, který vznikl tím, že jsem zrovna předělanou otevřenou knihu posouvala po skeneru během snímání, poupravila barvy ve Photoshopu a vytiskla na papír s větší gramáží. Také k tomuto účelu vznikla série monotypů. Větší matrici z plastu jsem naválela barvou a tvořila na ní motivy, které mě zrovna napadly a motivy, které souvisí se škrobovými papíry. Zajímavé na nich je, že použité papíry na jejich nátisk jsou staré plakáty z výstav, které se daly takto aspoň znovu využít.

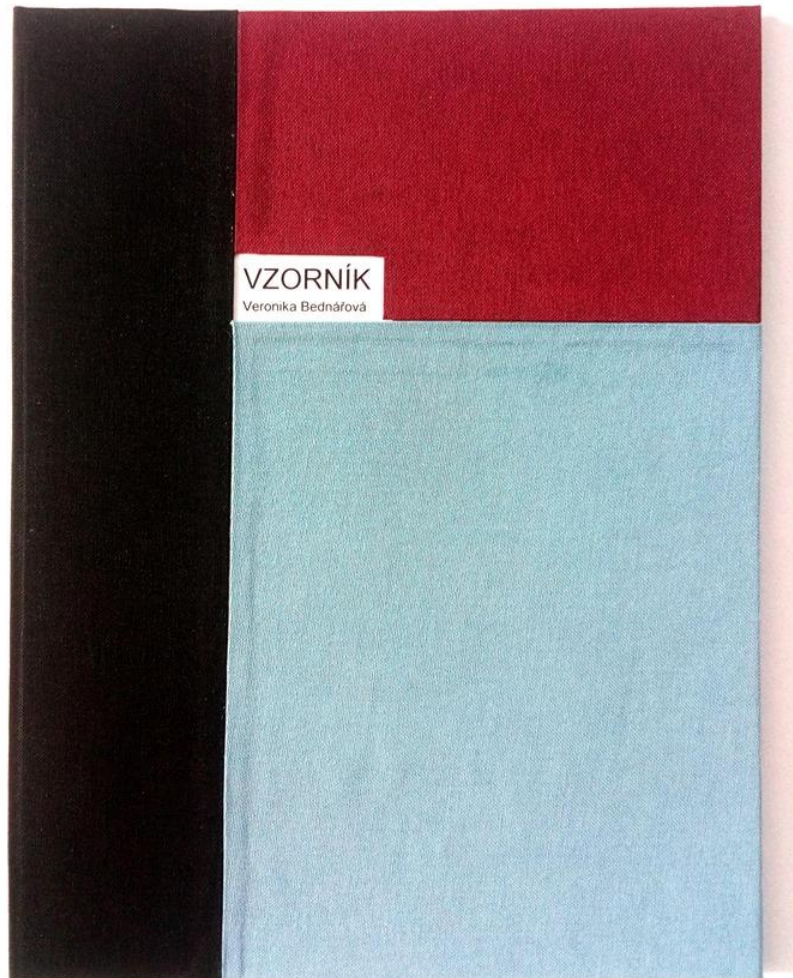
Zkusila jsem i pro mě novou techniku úpravy papíru, a to tak, že neklížený papír jsem hodně navlhčila a různě pomalovala skvrnami akvarelové barvy a za mokra na něj položila igelit. Ten na některých místech přilne a někde ne, každopádně po zaschnutí a jeho odstranění zanechá barevné mramorování, které je však dobré zafixovat lakem, aby se barva už nemazala.

Posledním segmentem ve Vzorníku je fólie, pro mě až fascinující materiál, který se dá dále kombinovat s dalšími. Díky své průhlednosti a možnosti jednoduchého potisku je vhodným materiálem ke vkládání mezi stránky knihy a díky tomu barevně oživí její černobílé provedení. Volný list fólie je vložený na zadní bílou stranu Vzorníku.

Vzorník jsem sešila tak, aby se ním dalo lehce listovat, je podle mě jednoduchým a efektním řešením využití přichystaného materiálu a připraveného k případnému dalšímu využití, a to nejen k potahování knih, ale třeba i v jiné výtvarné činnosti, kde se postupy a různé technologie s pomocí surovin běžně dostupných doma, dají aplikovat.

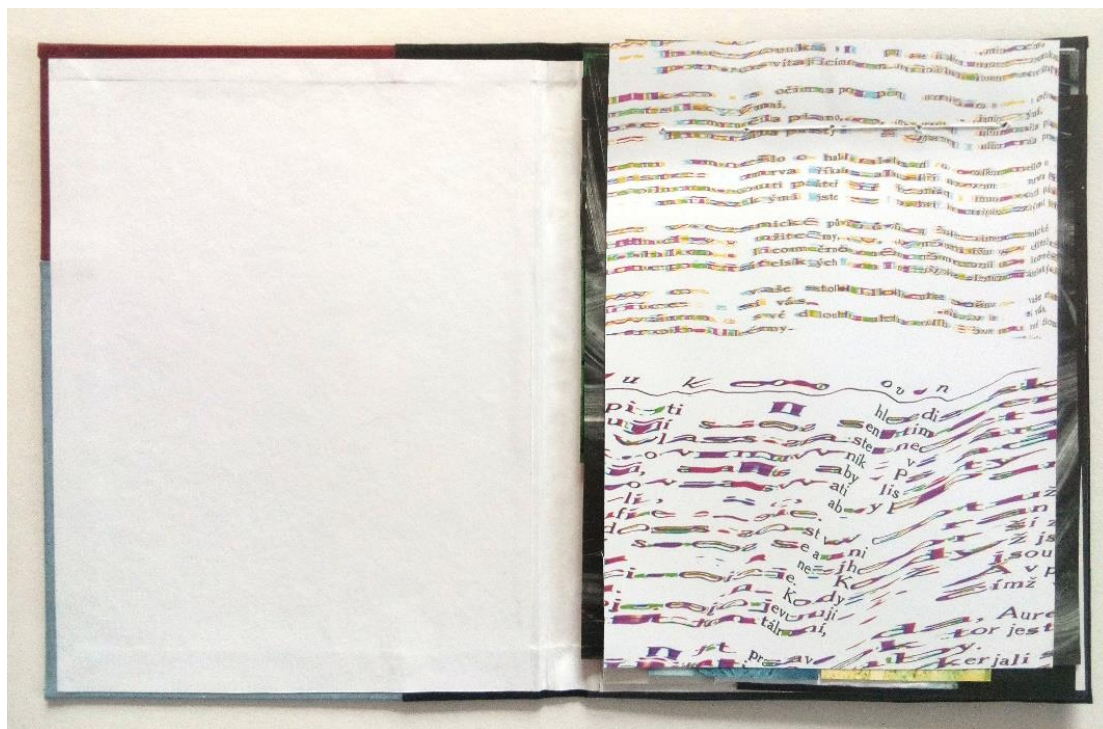
Samotná různorodá tvorba papírů se dá využít i při práci s dětmi a dá se brát jako přímá výtvarná činnost. Sama jsem s dětmi na základní škole zkoušela výrobu škrobového papíru, ze kterého jsme následně vytvářely jmenovky na vánoční dárky. Díky tomu si zkusily použití nového média a netradičních pomůcek k nanášení obarveného škrobu na papír. Tato technika může dopomáhat k rozvíjení fantazie, zkouškám kombinací a míchání barev, ale i k následnému učení práce s moderními technologiemi, naučit se základy v grafických programech, například ve Photoshopu, na kterých se dá

později také stavět. V zušlechťování papíru se dá dále pokračovat. Experimentovat s médii i technikami. Velmi efektní je technika založená na kapání lihu nebo sypání soli na obarvený navlhčený papír. Následně je skenovat a dotvářet.

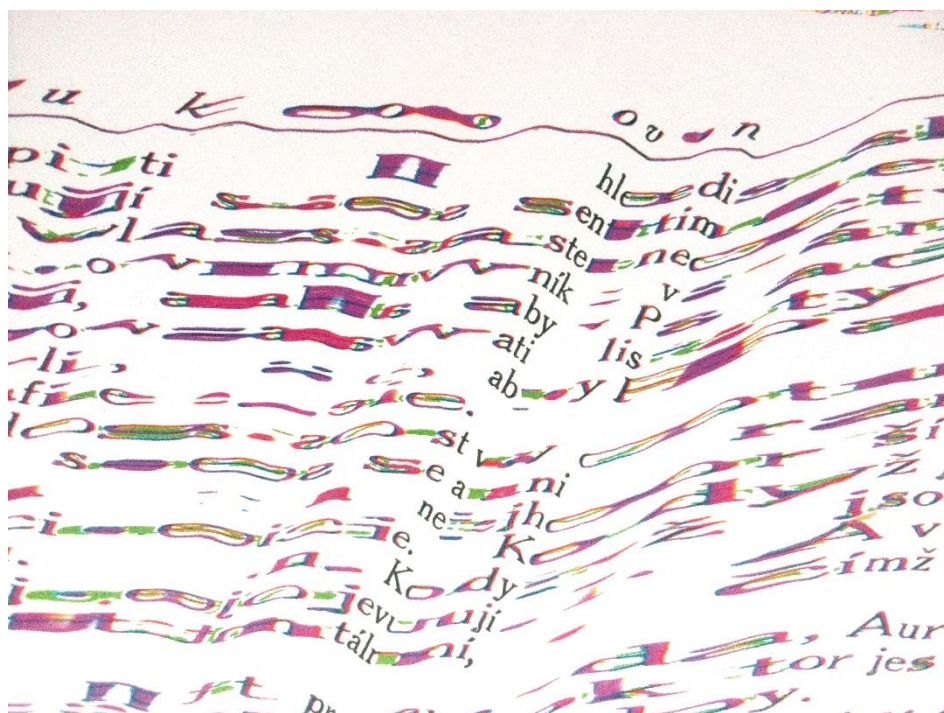

Obrázek 30: Vzorník

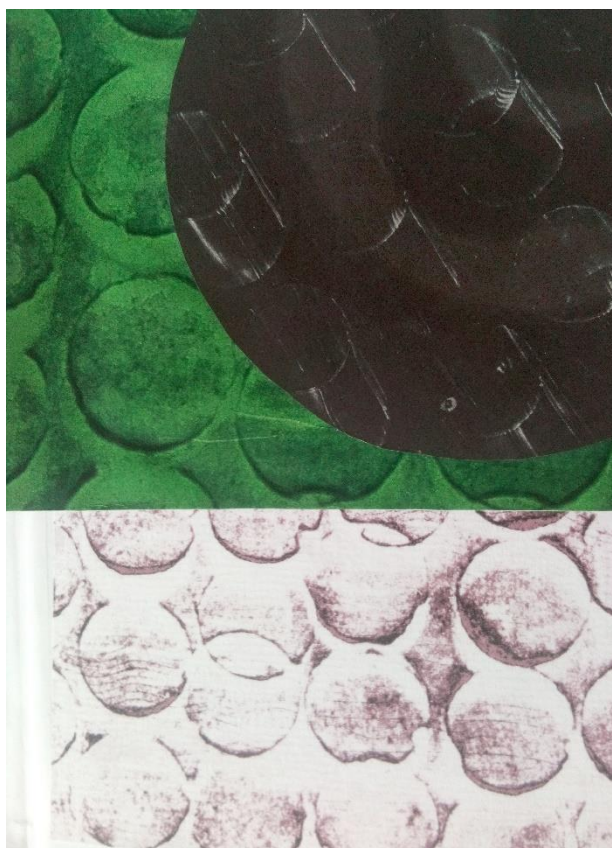
Obrázek 31: Pohled do vzorníku

Obrázek 32: První strana vzorníku (posun po skeneru) - detail

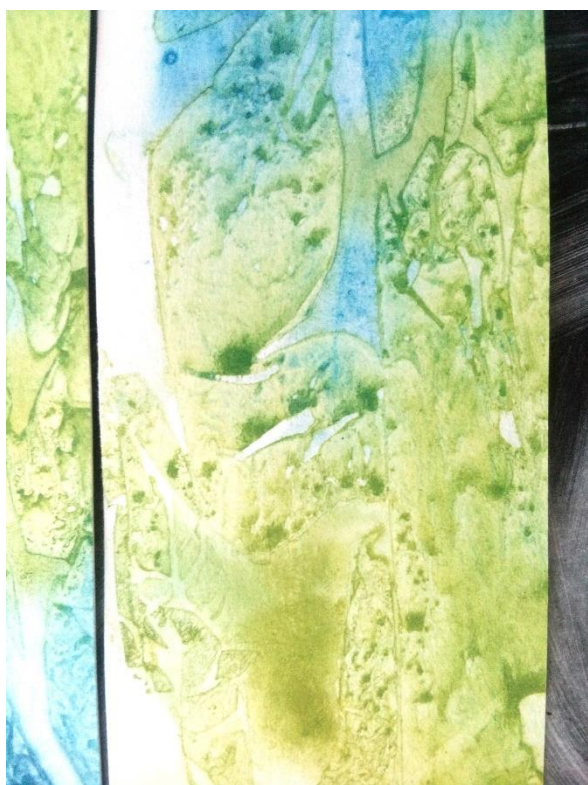
Obrázek 33: Pohled do vzorníku

Obrázek 34: Detail – „Kruhy“

Obrázek 35: Pohled do vzorníku

Obrázek 36: Detail – „Modrozelená“

Závěr

Díky své práci jsem se mohla blíže seznámit s celým vývojem, a hlavně procesem výroby knihy a vidět její význam v dnešním světě. Bylo by záslužné se postarat o to, aby toto krásné rukodělné řemeslo nevytizelo a nebylo již zcela nahrazeno levným průmyslovým zpracováním. Během práce jsem se nezabývala jen teoretickým popisem, který pro nezainteresovaného diváka není úplně srozumitelným, ale zabývala jsem se i praktickou ukázkou toho, jak se dá již dříve vydaná kniha zpracovat a zároveň staré řemeslo a technika zkombinovat s modernějšími grafickými technikami. Proto jsem se svými autorskými škrabovými papíry experimentovala. Po oskenování a znovu natištění na různé materiály vznikla další část praktické bakalářské práce. Ta obsahuje vzorník nejen těchto materiálů, ale i dalších, které jsem vyrobila, ale neupotřebila v této praktické části. Tím vznikla jakási autorská kniha, kde jsem se nemusela držet limitů již vydaných knih, ale bylo zcela na mně, jakou vazbu a způsob vyberu.

Touto prací jsem si doplnila nejen teoretické znalosti vazby knih, jejichž základy jsem měla už z dřívějších, ale zároveň jsem je mohla ihned aplikovat v praktické části. Seznámit se s materiály a vyzkoušet si, že se nutně nemusím držet jen tradic v tomto oboru, ale mohu se posunout dál. Práce na knihách nemá suplovat nebo zasahovat do restaurátorské činnosti, je pojata spíše výtvarně s ukázkou klasického řemesla.

Bylo zajímavé sledovat, jak se znovu rodí kniha a u toho si uvědomit, že je potřeba tuto tradici chránit a předávat dál.

Seznam zdrojů

Tištěné zdroje

BRADÁČ, Ludvík. *Mramorování: papíry škrobové, natírané a jiné způsoby zpestřování papíru, s ilustracemi a ukázkami*. Král. Vinohrady: L. Bradáč, 1927, 98 s. Knihařské učebnice.

DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, 83 s. ISBN 978-80-7437-096-0.

DOLEŽAL, Jaroslav. *Vazby knih*. 3. vyd. Praha: SNTL, 1987, 163 s. Polytechnická knihnice.

FRANCOVÁ, Jana. *FK 15: umění autorské knihy a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, 209 s. ISBN 978-80-210-8471-1.

HAMANOVÁ, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce 19. stol.* Praha: Orbis, 1959, 275 s.

KRÁL, Jindřich. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999, 474 s. ISBN 80-85799-49-9.

VAKRČKA, Alois. *Knihařství: technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979, 284 s.

VLK, Miloslav a Marcela ŠÁŠINKOVÁ. *Ateliér Zdenky Braunerové v Roztokách: historie objektu a průvodce expozicí = Zdenka Braunerová's studio in Roztoky: a history of the building and a guide to the exhibition*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum, 2006, 51 s. ISBN 80-239-6579-4.

Zapomenuté knihařské dovednosti. Praha: Pavel Káňa - vydavatelství Knihař, 2015, 324 s. Základní řada odborných publikací. ISBN 978-80-86292-83-0.

Elektronické zdroje

Bouda Cyril. In: *Kouzlo ex libris* [online]. 24. 10. 2014 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://magic-exlibris.webgarden.cz/rubriky/dalsi-autori-a-i/bouda-cyiril>.

Cyiril Bouda. In: *Artmuseum.cz* [online]. Copyright © 1999 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=175.

Fenomén: krásné knihy pro české děti — ArtZóna. In: *Česká televize* [online]. 1996 - 2020 [cit. 20. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/12072033166-artzona/318294340010006/obsah/620249-fenomen-krasne-knihy-pro-ceske-deti>.

GEBRIAN, Adam. Bourání s Petrem Babákem (Laboratoř). In: *Radio Wave*. [online]. Copyright © 1997-2020 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/bourani-s-petrem-babakem-laborator-5244426>.

Jiří David. In: *Artlist — Centrum pro současné umění Praha* [online]. Copyright ©2006 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-david-885/>.

Jsem tady. In: *DOX - Centrum současného umění* [online]. [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.dox.cz/cs/vystavy/jiri-david-jsem-tady>.

Jiří Valoch. In: *Artlist - databáze současného umění* [online]. 2006 [cit. 18. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-valoch-1445/>.

KRYNEK, Ondřej. Petr Babák nechal obaly katalogů dokreslit sluncem. In: *DesignMag.cz* [online]. 2007-2020 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <http://www.designmag.cz/media/36757-petr-babak-nechal-obaly-katalogu-dokreslit-sluncem.html>.

KUCHTA, Michal. Válečné fotografie Jendy Rajmana. In: *Městské muzeum a Galerie plastik Hořice* [online]. 29. 5. 2014. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <https://galerie.horice.org/valecne-fotografie-jendy-rajmana/>.

Muzeum klasického knihařství a knihařská dílna Jendy Rajmana In: *Muzeum klasického knihařství* [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://rajman.cz/muzeum-klasickeho-kniharstvi/>.

Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích. In: *Kudyznudy.cz* [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/vazba-knihy-rajmanova-dilna-rozdalovice>.

Petr Babák. In: *Revolver Revue* [online]. Copyright © Revolver Revue [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/petr-babak>.

POSPÍŠILOVÁ, Magda. *Česká krásná kniha v kontextu knižní kultury přelomu 19. a 20. století* [online]. Brno, 2014. [cit. 2020-02-29]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/pqqo5/bp_pospisilova.pdf.

RENOTIÈRE, Gina. *Autorská kniha - střet tradice a experimentu* [online]. Copyright © [cit. 18. 04. 2020]. Disertační práce. České vysoké učení technické v Brně. Fakulta výtvarných umění, s. 15-17. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=49252.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Knižní úprava a návrh výzdoby na vazbě od Zdenky Braunerové 20

Zdroj: VLK, Miloslav a Marcela ŠÁŠINKOVÁ. *Ateliér Zdenky Braunerové v Roztokách: historie objektu a průvodce expozicí = Zdenka Braunerová's studio in Roztoky: a history of the building and a guide to the exhibition*. V Roztokách u Prahy: Středočeské muzeum, 2006, ISBN 80-239-6579-4, s. 49.

Obrázek 2: Vazba od Jendy Rajmana 22

Zdroj: Desky Knihy hostů. In: *Muzeum klasického kniharství* [online]. [cit. 2020-03-17]. Dostupné z:

[https://rajman.cz/muzeum-klasickeho-kniharstvi/#iLightbox\[38becc0be386d542553\]/0](https://rajman.cz/muzeum-klasickeho-kniharstvi/#iLightbox[38becc0be386d542553]/0).

Obrázek 3: Cyril Bouda - Ex libris 23

Zdroj: Cyril Bouda. In: *Artmuseum.cz* [online]. Copyright © 1999 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://magic-exlibris.webgarden.cz/rubriky/dalsi-autori-a-i/galerie-a-i/bouda-cyrl>.

Obrázek 4: Art Today, kniha, beton, 27 x 30 x 11 cm, 2011-2013..... 25

Zdroj: DAVID, Jiří a Karel KERLICKÝ. *Jiří David: křik paviánů = baboon shriek*. Praha: KANT, 2013, ISBN 978-80-7437-096-0. s. 74.

Obrázek 5: ...Za mne?, beton, kov, cívka s 8 mm filmem na plátně, 150 x 160 cm, 2011-2013 26

Zdroj: ...Za mne? In: *Radio Wave* [online]. Copyright © 1997-2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/jiri-david-beton-je-tady-a-beton-je-i-tam-5288682#&gid=1&pid=1>.

Obrázek 6: Obálka katalogu..... 27

Zdroj: Obálka katalogu. In: *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <http://www.designmag.cz/media/36757-petr-babak-nechal-obaly-katalogu-dokreslit-sluncem.html#&gid=1&pid=3>.

Obrázek 7: Obálka katalogu po osvětlení..... 28

Zdroj: Obálka katalogu po osvětlení. In: *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <http://www.designmag.cz/media/36757-petr-babak-nechal-obaly-katalogu-dokreslit-sluncem.html#&gid=1&pid=5>.

Obrázek 8: Pohled na knihu před začátkem práce	32
Vlastní zdroj.	
Obrázek 9: Odřezání obálky od knižního bloku	32
Vlastní zdroj.	
Obrázek 10: Odtrhané listy od lepidla na hřbetě	33
Vlastní zdroj.	
Obrázek 11: Natírání ohnutého bloku lepidlem	34
Vlastní zdroj.	
Obrázek 12: Schnutí v lisu	34
Vlastní zdroj.	
Obrázek 13: Nabívaná obálka a knižní blok	35
Vlastní zdroj.	
Obrázek 14: Kniha po redesignu.....	35
Vlastní zdroj.	
Obrázek 15: Pohled na knihu před začátkem práce	36
Vlastní zdroj.	
Obrázek 16: Složky odřezané od desek a zbavené nití	37
Vlastní zdroj.	
Obrázek 17: Vazy, na kterých blok držel	37
Vlastní zdroj.	
Obrázek 18: Očištěné složky	38
Vlastní zdroj.	
Obrázek 19: Jednotlivé složky oblepené proužkem papíru	38
Vlastní zdroj.	
Obrázek 20: Sešitý knižní blok s předsádkami	39
Vlastní zdroj.	
Obrázek 21: Hřbet desek potažený plátnem	40
Vlastní zdroj.	
Obrázek 22: Desky z vnitřní strany	40
Vlastní zdroj.	

Obrázek 23: Desky potažené papírem	41
Vlastní zdroj.	
Obrázek 24: Hotová kniha	42
Vlastní zdroj.	
Obrázek 25: Kniha před redesignem	43
Vlastní zdroj.	
Obrázek 26: Listy rozdělené na složky	44
Vlastní zdroj.	
Obrázek 27: Schéma šití.....	45
Zdroj: Schéma šití. In: <i>The Etsy New York Team</i> [online]. [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: http://thenewnew.blogspot.com/2008/12/four-hole-binding-how-to.html	
Obrázek 28: Pohled na hřbet svázané knihy	46
Vlastní zdroj.	
Obrázek 29: Hotová kniha	46
Vlastní zdroj.	
Obrázek 30: Vzorník	48
Vlastní zdroj.	
Obrázek 31: Pohled do vzorníku	49
Vlastní zdroj	
Obrázek 32: První strana vzorníku (posun po skeneru) - detail	49
Vlastní zdroj.	
Obrázek 33: Pohled do vzorníku	50
Vlastní zdroj.	
Obrázek 34: Detail – „Kruhy“	50
Vlastní zdroj.	
Obrázek 35: Pohled do vzorníku	51
Vlastní zdroj.	
Obrázek 36: Detail – „Modrozelená“	51
Vlastní zdroj.	